

A Critique of the Philosophical, Conceptual, and Theoretical Foundations of the Idea of World State Based on Global Justice

Ali Esmaili Ardakani*

Assistant Professor, Department of
International Relations, Allameh
Tabataba'i University, Tehran, Iran

Mahsa Dini

, M.A, Department of International
Relations, Allameh Tabataba'i
University, Tehran, Iran

Extended Abstract

Introduction

Contemporary global challenges such as injustice and poverty within nation-states have increasingly drawn attention to shared human vulnerabilities across the world. One of the analytical consequences of the growing scale and complexity of these problems is the evident incapacity of nation-states to

* Corresponding Author: Ali.ardakani@atu.ac.ir

How to Cite: Esmaili Ardakani, A. and Dini, M. (2026). A Critique of the Philosophical, Conceptual, and Theoretical Foundations of the Idea of World State Based on Global Justice. *State Studies*, 12(45), 307 - 356. doi: [10.22054/tssq.2026.84836.1639](https://doi.org/10.22054/tssq.2026.84836.1639)

ensure effective governance at both national and international levels, despite sustained efforts to establish international organizations and institutions. Given humanity's enduring pursuit of improved conditions of collective life, addressing these fundamental challenges raises a critical question: Which political arrangements are capable of responding to global crises and fostering a desirable condition of human coexistence? One proposed response has been the development of institutional–political mechanisms grounded in universalist principles, among which the idea of a world state occupies a prominent position.

The idea of a world state has long been advanced as a theoretical response to transnational crises and the inability of nation-states to supply global public goods. Nevertheless, its normative legitimacy and theoretical feasibility remain deeply contested. The central problem addressed in this article is whether theories of the world state possess sufficient normative and functional coherence when evaluated against established criteria in the literature on global justice. Accordingly, the main research question asks: on the basis of which theoretical criteria of global justice can it be argued that the idea of a world state lacks normative and functional coherence?

Literature Review

Extant literature reveals that the critique of the world State Concept operates predominantly at three levels:

philosophical, conceptual, and theoretical. Philosophically, critiques concentrate on the moral feasibility and normative legitimacy of such a global entity; notably, even scholars who viewed it as a vehicle for perpetual peace cautioned against its despotic or authoritarian risks. Conceptually, the core challenge entails reconciling a world State with the preservation of diverse national and cultural identities (an obstacle that theorists argue severely constrains the development of a shared global identity).

Theoretically, the contestation among Realists, Liberals, and Constructivists underscores that even advocates of international institutions acknowledge the structural and institutional impediments to realizing a world State.

Methodology

This study is conducted within an interpretive–critical paradigm and adopts a fundamental research orientation. Methodologically, it employs conceptual analysis and normative evaluation to examine philosophical, theoretical, and conceptual critiques of the world state and global justice as articulated by key thinkers in this field. The research is based on systematic engagement with library and scholarly sources.

Results and Discussion

Evaluating the idea of a world state is essential for assessing its feasibility and ensuring the realization of justice. This entails that any examination of the concept must address fundamental moral, social, and political questions, thereby guaranteeing that the idea, in practice, fosters equality and eradicates global injustice among humanity. In fact, while a world state may be structurally viable, through the establishment of supranational institutions and integrated governance systems, this viability does not equate to its justness or desirability.

Under this argument, any governance framework devoid of popular acceptance and ethical standards is destined to fail; hence, a world state maintains legitimacy only if global citizens perceive that their interests and rights are protected. Therefore, if the concept of a world state is pursued without due consideration of justice, it will encounter popular resistance, non-recognition, and both agency-based and structural defiance, akin to the historical collapse of unjust political unions. In essence, justice is what confers legitimacy upon the idea of a world state.

Simultaneously evaluating the feasibility of a world state and its capacity to ensure justice is crucial, as an unjust global system, even if realized, would lack stability and sustainability. Conversely, if a just system proves unfeasible,

it remains merely a theoretical abstraction. The ultimate objective of proposing a world state should therefore be to strike a balance between political realism and moral ideals, preventing both the collapse of this global system and its degeneration into an instrument of domination among states. Nevertheless, implementing global justice confronts profound practical and ethical challenges. These challenges stem from cultural, political, economic, and historical divergences among diverse societies, as well as the inherently complex and multifaceted nature of the concept of justice itself.

Conclusion

The findings indicate that, despite claims to normative universalism, theories of the world state encounter significant theoretical inconsistencies and structural deficiencies when confronted with the requirements of global justice, particularly with respect to cultural pluralism, political autonomy, mechanisms of accountability, and distributive justice. These inconsistencies render the world state not only difficult to defend as a just solution to global order, but also potentially conducive to new forms of power concentration and inequality. The article concludes that, rather than a centralized and unified world state, multilayered models of global governance grounded in multilateralism offer greater

normative and theoretical defensibility within the framework of global justice.

Keywords: Alternative political thought, cosmopolitanism, global justice, national state, universalism, world state

نقد بنیان‌های فلسفی، مفهومی و نظری ایده دولت جهانی با اتکا به معیار عدالت جهانی

استادیار روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

علی اسمعیلی اردکانی * ID

کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

مهسا دینی ID

چکیده

امروزه مسائل بحث‌برانگیزی مانند بی‌عدالتی و فقر درون دولت‌های ملی، انسان‌ها را در جهان نسبت به آسیب‌پذیری‌های مشترک آگاه می‌کند. از نتایج تحلیلی رشد روزافزون مشکلات، ناتوانی دولت‌های ملی در فراهم آوردن حکمرانی مطلوب در سطح ملی و بین‌المللی علی‌رغم تلاش‌های صورت گرفته با ایجاد سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی است. از آنجا که بشر در طول تاریخ همواره در پی ایجاد وضعیتی بهتر برای خود بوده، ضرورت حل مسائل بنیادین، پاسخ به این پرسش را ضروری می‌سازد که کدام سازوکار سیاسی، توانایی رفع بحران‌های جهانی و ایجاد وضعیت مطلوب زیست بشری را دارد. یکی از پاسخ‌ها، ایجاد سازوکارهایی نهادی - سیاسی است که در آن دولت‌ها بتوانند با هدف کمک به بهبود زیست بشری، با ایده جهان‌شمول در جهان همراه شوند. طرح ایده دولت جهانی همواره به‌عنوان پاسخی نظری به بحران‌های فراملی و ناتوانی دولت‌های ملی در تأمین خیرهای عمومی جهانی مطرح شده است؛ با این حال، مشروعیت هنجاری و امکان‌پذیری نظری این ایده همچنان محل مناقشه است. مسئله اصلی این مقاله آن است که آیا نظریه‌های دولت جهانی، بر اساس معیارهای پذیرفته‌شده در ادبیات عدالت جهانی، از انسجام هنجاری و کارکردی لازم برخوردارند یا خیر. پرسش ما در این پژوهش این است که بر اساس چه معیارهای نظری عدالت جهانی می‌توان ادعا کرد که ایده دولت جهانی فاقد انسجام هنجاری و کارکردی است؟ این پژوهش در پارادایم تفسیری-انتقادی با ماهیتی بنیادین انجام شده و روش تحقیق پژوهشگران، روش تحلیل مفهومی در جهت بررسی دقیق و موشکافانه نقد فلسفی، نظری و مفهومی ایده دولت جهانی و عدالت جهانی در آثار اندیشمندان فلسفی و نظری این ایده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که نظریه‌های دولت جهانی، علی‌رغم ادعای جهان‌شمولی هنجاری، در مواجهه با الزامات عدالت جهانی - به‌ویژه در زمینه تکرر فرهنگی، خودمختاری سیاسی، سازوکارهای پاسخ‌گویی و عدالت توزیعی - با ناسازگاری‌های نظری و ضعف‌های ساختاری روبه‌رو هستند. این ناسازگاری‌ها موجب می‌شود که دولت جهانی، نه تنها به‌عنوان راه‌حلی عادلانه برای نظم جهانی قابل دفاع نباشد، بلکه بالقوه به بازتولید تمرکز قدرت و نابرابری‌های جدید نیز بینجامد. نتیجه‌گیری مقاله نشان می‌دهد که به‌جای دولت جهانی به‌مثابه ساختاری متمرکز و یکپارچه، الگوهای حکمرانی جهانی چندلایه و مبتنی بر چندجانبه‌گرایی، در چارچوب معیارهای عدالت جهانی، از قابلیت دفاع نظری و هنجاری بیشتری برخوردارند.

واژگان کلیدی: بدیل‌اندیشی، جهان‌شمول، جهان‌وطن‌گرایی، دولت جهانی، دولت ملی، عدالت جهانی

مقدمه

در جهان به‌هم پیوسته امروز، ایده تشکیل «دولت جهانی» به‌عنوان راه‌حلی نظری برای مواجهه با مسائل فرامرزی، از بحران‌های زیست‌محیطی گرفته تا نابرابری‌های اقتصادی و چالش‌های حقوق بشری، مطرح شده است. این ایده عموماً با انگاره «عدالت جهانی» پشتیبانی می‌شود؛ انگاره‌ای که با تأکید بر برابری، حقوق بشر و نظم عقلانی، در پی ارائه چارچوبی واحد برای سامان‌دهی امور مشترک بشریت در ورای مرزهای دولت‌های ملی است. با این حال، بنیان‌های فلسفی، مفهومی و نظری ایده دولت جهانی با پرسش‌ها و چالش‌های عمیقی روبه‌روست که بررسی انتقادی آن‌ها، به‌ویژه از منظر عدالت جهانی، همچنان محل مناقشه است.

از منظر فلسفی، ایده دولت جهانی ریشه در سنت روشنگری و آرمان‌های جهان‌شمول‌گرایانه دارد؛ سنتی که در آراء متفکرانی چون کانت، تصور نوعی نظم حقوقی فراسوی دولت‌ها و ملت‌ها را امکان‌پذیر می‌داند. با این حال، این بنیان فلسفی در مواجهه با رویکردهای پست‌مدرن و جامعه‌گرایانه با چالش‌هایی اساسی روبه‌رو شده است. این رویکردها با تأکید بر تکثر فرهنگی، نسبت ارزش‌ها و اهمیت زمینه‌های تاریخی و محلی، امکان تحقق نظم سیاسی واحد و جهان‌شمول را محل تردید قرار می‌دهند. طرح این چالش‌ها نشان می‌دهد که فرض امکان تحقق دولت جهانی و عدالت برآمده از آن، نیازمند بازاندیشی انتقادی است.

در سطح مفهومی نیز ایده دولت جهانی با ابهاماتی بنیادین، به‌ویژه در تعریف «عدالت جهانی»، مواجه است. عدالت مفهومی انتزاعی و مناقشه‌برانگیز است و بدون ارائه تعریفی نسبتاً روشن از آن، امکان تبدیل ایده دولت جهانی به سازوکارهای عملی تضعیف می‌شود. ابهام در این که عدالت جهانی در چارچوب

دولت جهانی ناظر بر توزیع عادلانه منابع، تضمین حقوق فردی، یا ایجاد توازن میان خیر جمعی و حقوق خاص ملت‌هاست، انسجام مفهومی این ایده را با چالش مواجه می‌سازد.

در سطح نظری، بسیاری از مدل‌های دولت جهانی از تحلیل نابرابری‌های ساختاری قدرت در نظام بین‌الملل غفلت می‌کنند. از این رو، منتقدانی همچون واقع‌گرایان هشدار می‌دهند که دولت جهانی ممکن است به ابزاری برای تثبیت یا بازتولید هژمونی قدرت‌های بزرگ بدل شود. از منظر آنان، چنین نظامی نه تنها تضمینی برای تحقق عدالت میان دولت‌ها فراهم نمی‌آورد، بلکه می‌تواند به تعمیق ناعدالتی‌های موجود نیز بینجامد. در مقابل، نظریه‌هایی که بر همکاری بین‌المللی و نهادهای فراملی تأکید دارند، هرچند امکان هماهنگی نهادی را برجسته می‌کنند، اما خود به دشواری‌های تحقق همکاری پایدار میان بازیگران دارای منافع متعارض، بدون اتکا به قدرتی متمرکز و اجباری، اذعان دارند.

پیشینه نظری نشان می‌دهد که نقد ایده دولت جهانی عمدتاً در سه سطح فلسفی، مفهومی و نظری صورت گرفته است. در سطح فلسفی، تمرکز نقدها بر امکان‌پذیری اخلاقی و مشروعیت هنجاری دولت جهانی بوده است؛ به گونه‌ای که حتی متفکرانی که آن را راهی برای صلح پایدار می‌دانستند، نسبت به خطرات اقتدارگرایانه آن هشدار داده‌اند. در بعد مفهومی، مسئله اصلی چگونگی جمع میان دولت جهانی و حفظ هویت‌های ملی و فرهنگی متنوع است؛ مسئله‌ای که به‌زعم برخی نظریه‌پردازان، تحقق هویت جهانی مشترک را با محدودیت‌های جدی مواجه می‌سازد. در سطح نظری نیز مناقشه میان واقع‌گرایان، لیبرال‌ها و سازه‌انگاران نشان می‌دهد که حتی حامیان نهادهای بین‌المللی، موانع ساختاری و نهادی تحقق دولت جهانی را انکار نمی‌کنند.

با وجود این پیشینه، این نوشتار می‌کوشد فراتر از مرور نقدهای موجود، با واکاوی منسجم بنیان‌های فلسفی، مفهومی و نظری ایده دولت جهانی، تناقضات درونی آن را در نسبت با عدالت جهانی آشکار سازد. مسئله اصلی این پژوهش آن است که آیا ایده دولت جهانی، با توجه به الزامات نظری عدالت جهانی، از انسجام هنجاری و توان کارکردی لازم برای تحقق به‌عنوان یک نظم سیاسی متمرکز و یکپارچه برخوردار است یا خیر.

مقصود از «نقد» در این مقاله، نه بیان داوری‌های شخصی یا مخالفت‌های صرفاً هنجاری، بلکه ارزیابی نظام‌مند انسجام درونی مفروضات فلسفی و نظری ایده دولت جهانی بر اساس معیارهای مستخرج از ادبیات عدالت جهانی است. در این چارچوب، نقد از یک سو به‌معنای سنجش سازگاری ادعاهای نظری دولت جهانی با الزامات عدالت جهانی، از جمله مسئله جهان‌شمولی هنجاری، تکثر سیاسی و فرهنگی، و نسبت قدرت و عدالت در سطح فراملی است و از دیگر سو بدین معناست که نظریه‌های مرتبط با ایده دولت جهانی، نه بر اساس معیارهای بیرونی یا داوری‌های صرفاً هنجاری، بلکه بر مبنای مفروضات و دعاوی درونی خودشان مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. در این چارچوب، تلاش می‌شود نشان داده شود که آیا ادعاهای نظری این رویکردها درباره نظم جهانی، حاکمیت و مشروعیت، در درون دستگاه مفهومی خودشان از انسجام لازم برخوردار است یا خیر. به عبارت دیگر، نقد حاضر بر آن است تا از خلال بازسازی دقیق مفاهیم و پیش‌فرض‌های هر نظریه، تناقضات بالقوه میان اهداف اعلامی آن‌ها—از جمله تحقق نظم عادلانه جهانی—و پیامدهای ساختاری مستتر در آن‌ها را آشکار سازد. روش پژوهش مقاله نیز مبتنی بر تحلیل مفهومی و ارزیابی هنجاری بوده و پژوهش در پارادایم تفسیری - انتقادی و با ماهیتی بنیادین انجام شده است.

در این مقاله، عدالت جهانی نه به عنوان مفهومی صرفاً اخلاقی و انتزاعی، بلکه به مثابه مجموعه‌ای از معیارهای هنجاری در نظر گرفته می‌شود که امکان ارزیابی سازوکارهای قدرت، توزیع منافع و مشروعیت سیاسی در سطح فراملی را فراهم می‌کند. بر این اساس، عدالت جهانی نه معادل برابری مطلق، بلکه معیاری برای سنجش نسبت میان جهان‌شمولی هنجاری، تکثر سیاسی - فرهنگی و نابرابری‌های ساختاری در نظام بین‌الملل تلقی می‌شود.

پرسش اصلی پژوهش این است که بر اساس چه معیارهای نظری عدالت جهانی می‌توان نشان داد که ایده دولت جهانی فاقد انسجام هنجاری و توان کارکردی لازم است. فرضیه پژوهش آن است که بنیان‌های فلسفی، مفهومی و نظری ایده دولت جهانی، در نسبت با عدالت جهانی، با تناقضات فلسفی، تعارضات مفهومی و ضعف‌های نظری در تبیین سازوکارهای عادلانه جهانی مواجه‌اند. مقاله حاضر ابتدا به نقد مختصات فلسفی ایده دولت جهانی می‌پردازد، سپس نقد مفهومی و نظری آن را بررسی می‌کند و در نهایت، این ایده را با اتکا بر معیارهای عدالت جهانی مورد ارزیابی انتقادی قرار می‌دهد.

۱. نقد مختصات فلسفی طرح ایده دولت جهانی

دولت جهانی یکی از ایده‌های بحث‌برانگیز در عرصه سیاست بوده و مختصات فلسفی آن محل مناقشه بسیاری بوده است؛ زیرا این ایده جهانی از دید اندیشمندان و متفکران موافق آن، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر برای اندیشیدن به آینده بشریت تلقی شده است. استدلال آنها بر این مبناست که دولت‌ها با بحران مواجه شده‌اند و ضرورت دارد تا به سمت بدیل‌های دولت جهانی حرکت کنند. همچنین در طرح بحث از مختصات فلسفی ایده دولت جهانی، اندیشمندان به نقد این ایده پرداخته‌اند و شکل‌گیری دولت جهانی را امکان‌پذیر نمی‌دانند. علاوه بر این،

منتقدان، این ایده را ایده‌ای آرمانی می‌دانند که خارج از ذهن انسان، قابلیت محقق‌شدن را ندارد. حال اگر ایده دولت جهانی را به مثابه یک اتوپیا و جامعه آرمانی جهانی در نظر بگیریم، لازم است در مختصات فلسفی آن، وجوه مختلف نقد آن را تشریح کنیم.

۱-۱. نقد مختصات فلسفی ایده دولت جهانی

در مقیاسی فلسفی و از دیدگاه ونت، منطق شکل‌گیری دولت جهانی را می‌توان بر اساس تبیین غایت‌گرایی توضیح داد. تبیین غایت‌گرایانه به نهایت و مقصد یک سیستم توجه می‌کند؛ یعنی در فرایند بین‌المللی غایت‌گرایانه، نقطه‌نهایی حرکت یک سیستم، هدف کارگزاری هدفمند است که در نهایت می‌خواهد به آن هدف برسد؛ زیرا علت غایی شامل پیگیری برای رسیدن به هدف است. در نتیجه، اگر این تبیین غایت‌گرایانه نباشد، ساختار تبیین ناقص و هدف‌نهایی نامشخص می‌شود. از این‌رو، یکی از راه‌های ایجاد نظم در طبیعت، جهت‌یافتن و هدایت‌شدن پویایی‌های نظام‌مند و ایجاد شرایط ساختاری به‌سوی وضعیت‌نهایی مشخصی است. پس با این فرض، رسیدن به وضعیت مشخص‌نهایی محتمل است؛ یعنی نظام بین‌الملل در مسیری که حرکت می‌کند، می‌تواند به نقطه‌نهایی برسد که در آن با استفاده از سازوکاری مشخص، توانایی برقراری نظامی سیستمی را دارد (ونت، ۱۴۰۰: ۱۲۰).

با فرض اینکه فرایندهای بین‌المللی و غیربین‌المللی می‌توانند غایت‌گرایانه باشند، می‌توان نیت‌مندی را به نظام بین‌الملل نسبت داد. مسلماً این فرض وجود دارد که برخی نظام‌های اجتماعی مثل دولت، موجودیت‌هایی نیت‌مند هستند. در این راستا، تبیین غایت‌مندانه به دنبال روشن کردن این ابهام است که یک سیستم چطور و چرا رفتار مشخصی پیدا کرده است. یعنی به آغاز شکل‌گیری سیستم

برمی گردد و در قالب نگاه به گذشته، آن را بررسی می کند. در واقع پرسش درباره ریشه های شکل گیری است که پاسخ آن با علت شناسی یا تاریخ داده می شود. پس این رویکرد، رویکردی تکاملی به غایت گرایی است. در مقابل، تبیین غایت مندانه در قالب رویکرد نگاه توسعه ای، می خواهد به این پرسش پاسخ دهد که چگونه بعضی رفتار و ویژگی ها در خدمت کارکردهای بزرگ تر قرار می گیرد و پدیده ها در این مقصد چگونه کار می کنند. بنابراین این مورد، رویکردی توسعه ای به غایت گرایی محسوب می شود. در نهایت تا زمانی که نظام بین الملل نظامی واحد است، رویکرد استفاده شده درخصوص شکل گیری دولت جهانی، رویکردی توسعه ای و نگاه روبه جلوس است که از این طریق می توان منطق ایجاد این ایده را توضیح داد (ونت ۱۳۸۴: ۴۹۱)

با توجه به رویکرد غایت مندانه نسبت به دولت جهانی و در نسبتی روشن با نگاه کانت، اگر نظم بین الملل را با نظم داخلی دولت ها مقایسه کنیم، به این نکته می رسیم که افراد دولت ها را به مثابه تنها گروه های مستقل و خودمختار در سیستم که انحصار زور و مشروعیت را در اختیار دارند، تشکیل می دهند تا با حاکمیت و شخصیت حقوقی خود از وضع طبیعی که جنگ است بیرون بیایند و خشونت را متوقف کنند. پس به تبع، دولت ها هم باید سازمان بین المللی بین خود تشکیل دهند تا امکان وقوع جنگ میان آنها کاهش یابد و آن ها را از وضع طبیعی خارج کند. به این صورت، ویژگی های سیستم های کوچک تر در خدمت رسیدن به سیستم های بزرگ تر قرار می گیرند (Kleingeld, 2011: 31-37). به این ترتیب، نهادهای بین المللی توسط کشورها ساخته می شوند و قواعدی را به وجود می آورند که کشورها ملزم به رعایت آنها هستند.

حکومت و قانون مدنی، حاکمیت مشروع خود را از پیمان وفاقی اتباعش به دست می‌آورد؛ اتباعی که بر اساس ماهیتشان باید مستقل و آزاد باشند اما ذاتاً متمایل به اجتماع و همراهی و استفاده از روش طبیعی پیمان رسمی در بین خود هستند. همان‌طور که در میان ملت‌ها مثل افراد، زندگی سیاسی قانونی وجود دارد، در میان دولت‌ها هم معاهده ضمنی موجود است که قوانین نانوشته بین ملت‌ها را ایجاد می‌کند. بنابراین دولتی خاص به خاطر خیر کل جامعه دولت‌ها و همچنین نفع خاص خودش، دست به حماقت نمی‌زند. اما همان‌طور که یک شهروند، قانون مدنی را به خاطر نفع خود، نقض می‌کند، ملت‌ها هم با تجاوز از قانون طبیعت و ملل، حفاظت‌هایی را از میان برمی‌دارند که منفعت و آرامش آینده آن‌ها را تضمین می‌کند. گفتنی است دولت‌های ملی از آغاز شکل‌گیری تاکنون، به عنوان موجودیت‌های اصلی عرصه جهانی باقی مانده‌اند. این شرایط، ما را در دنیایی چندقطبی متشکل از دولت‌های رقیب با قدرت‌های متفاوت قرار داده است؛ اما دولت‌ها با هر درجه‌ای از قدرت، تأثیر نیروهای مافوق حکومتی و ماوراء ملی را احساس می‌کنند. لذا دولت‌ها در جهت ایجاد نظم در عرصه نظام بین‌الملل، از وضعیت تنها بازیگر جهانی عبور کردند و در این راستا، سازمان‌ها و حقوق بین‌الملل را که تا حدودی تابع آن‌ها هستند تأسیس نمودند (Kleingeld, 2011: 101). از این رو، تازمانی که حاکمیت‌های متعددی در جهان وجود دارد که دارای زور و سطح متفاوتی از قدرت هستند، شکل‌گیری اتوپایی جهانی با اختلال مواجه می‌شود. دولت‌های ملی به آسانی به قدرتی جهانی که بخشی از قدرت و اقتدار آن‌ها را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد، اجازه ظهور نمی‌دهند؛ زیرا دولت‌های بزرگ برای حفظ جایگاه و محافظت از منافعشان، ممکن است از وضع موجود راضی باشند و نیازی به پیگیری منافع در سطح جهانی احساس نکنند.

بنابراین لازمه تشکیل اتوپای جهانی، موافقت اکثر دولت‌ها و آمادگی ملل برای پذیرش آن است.

تبیین غایت‌گرایانه از نظام بین‌الملل، محل نقد است. در این راستا، مفهوم منافع در چارچوب قدرت به فهم سیاست و نظام بین‌الملل نظامی منطقی می‌بخشد. درخصوص بازیگران نظام بین‌الملل، این مفهوم استمرار و نظامی منطقی را در رفتار آن‌ها به وجود می‌آورد. این مسئله ما را وامی‌دارد که کنش بازیگران را صرف‌نظر از انگیزه‌ها و خصوصیات فکری آن‌ها درک کنیم و آن را عقلانی، مستمر و منسجم تلقی نماییم. بنابراین سیاست بین‌الملل توجه به انگیزه‌ها و اولویت‌های غایی ایدئولوژیک را کنار می‌زند (مورگنتاؤ، ۱۳۹۷: ۷). همچنین، در مقابل تبیین غایت‌گرایانه ونت از نظام بین‌الملل، تبیین علت‌گرایانه مطرح می‌شود. در این تبیین برپایه علت، کنش‌های بازیگران، مبتنی بر اقداماتی که در گذشته، حال و آینده انجام داده‌اند پیش می‌رود و یا قابل پیش‌بینی است. یعنی نمی‌توان مقصد نهایی نظام بین‌الملل را با استفاده از ایده‌ها مشخص کرد و آن را دولت جهانی نامید؛ بلکه درک نظام بین‌الملل در قالب رویکرد علت‌گرایی و نگاه به گذشته صورت می‌گیرد و مفهوم قدرت و منافع در نظام بین‌الملل، شکل‌گیری دولت جهانی را با ابهام مواجه می‌کند.

در مقابل دیدگاه سازه‌انگارانی چون ونت که به دولت جهانی نگاهی توسعه‌ای و غایت‌مندانه داشتند، فیلسوفی چون هگل به دولت جهانی نگاهی تکاملی و علت‌شناسانه دارد. آن‌ها فرایند تحول تاریخ و تحول اجتماعی را روبه‌تکامل می‌دانند. از نظر آن‌ها، دولت، نقطه نهایت در این تکامل و نماد رشد عقلانیت در جامعه است. در واقع، دولت‌ها موجودیت‌هایی پایدار درون سیستم جهانی هستند که نابودی آن‌ها به دشواری اتفاق می‌افتد. لذا جنگ و تعارض در حوزه جهانی،

عملی مشروع محسوب می‌شود. در این عرصه، جنگ اتفاقی ناگهانی یا شری ذاتی تلقی نمی‌شود؛ بلکه در زیست دولت‌ها اجتناب‌ناپذیر است؛ زیرا دولت جهانی وجود ندارد که بر دولت‌ها حکومت کند. در نتیجه، دولت‌ها خودمختارند و از آنجایی که آن‌ها در وضعی طبیعی قرار دارند اما با هم در ارتباط هستند و باید تا حدی یکدیگر را به رسمیت بشناسند (ونت، ۱۴۰۰: ۱۱).

همچنین بر طبق منطق تبیین غایت‌گرایانه، علت‌ها در جهان عقلانی، منشأ و سرچشمه هستند و علت در چیزهایی وجود دارد که به وسیله تجربه و به مثابه واقعیت می‌شناسیم. بر این اساس، وضعیت طبیعی، انسان‌ها را وامی‌دارد که به خاطر زنده ماندن و امنیت، به قانونیت عقلانی روی بیاورند. از این رو، شرایط ایجاد نظم و صلح جهانی باید به یمن ضرورت وضعیت طبیعی انسان‌ها تحقق پیدا کند. به این ترتیب اندیشه‌ای که دیدگاهی مطلقاً مثبت به بشر ندارد، انسان را موجودی تک‌بعدی تلقی نمی‌کند. در این اندیشه، انسان علاوه بر کرامت ذاتی و درونی، دارای وجوه خودخواهانه نیز هست. در واقع در این اندیشه، متفکران، وضعیت طبیعی انسان‌ها و قوه عقل بشری را مؤلفه‌هایی می‌دانند که انسان را به سمت ایجاد امر مطلوب حرکت می‌دهد. در این راستا، انسان با استفاده از قوه عقل و رعایت حقوق طبیعی که دارای آن‌هاست، می‌تواند در زیست سیاسی‌اش به سمت مقصدی مطلوب حرکت کند. بنابراین زمانی دولت‌ها می‌توانند به مشروعیت و حقانیت به عنوان هدفی والا برسند که حقوق طبیعی انسان‌ها را حفظ و به آن احترام بگذارند و استقرار این حقوق و قواعد در جوامع، زمینه‌ساز صلح و نظم در عرصه جهانی می‌شود.

در واقع بازتاب آزادی فردی و برابری وضع طبیعی در روابط بین‌الملل، هنجار عدم دخالت را دیکته می‌کند؛ یعنی در میان ملل هیچ نوع قرارداد اجتماعی واقعی

و فراتر رفتن از وضعیت طبیعی وجود ندارد. در اینجا باور به جامعه میان ملل ضعیف می‌شود و قانون داخلی حکومت‌ها قانونی طبیعی محسوب می‌شود که فهم هر ملت از ملل دیگر بر اساس این قانون است. بنابراین در عرصه روابط دولت‌ها، تنها حقوقی که می‌توان با زور گرفت، حق استقلال و صیانت است و برای گرفتن دیگر حقوق ملت‌ها، تنها می‌توان در جهت تقاضای کمک ناقص و متکی به جوانمردی همسایگان خود کوشید (Pangle & Ahrensdoerf, 1999: 296). توضیح بیشتر اینکه در وضعیت طبیعی، از طرفی می‌توان گفت در شرایطی که انسان‌ها در آن بر اساس عقل در کنار یکدیگر زندگی می‌کنند، به حد کافی معقول و منطقی هستند تا خود را وادار به رعایت اصول اخلاقی مورد نیاز برای مهار کردن تمایلات ستیزه‌جویانه خود کنند. از طرف دیگر، می‌توان فرض کرد که انسان در شرایط طبیعی، از عقل و منطق بی‌بهره است و تلاشی در جهت حفاظت از خود نمی‌کند. اما از آنجا که هیچ‌کس به تنهایی نمی‌تواند امنیت خود را تأمین کند، انسان‌ها لازم است به درک توافق درخصوص تسلیم حقوق و قدرت‌های طبیعی خود به جامعه‌ای مدنی برسند. در این راستا، انسان برای حراست از زندگی، آزادی و دارایی‌های خود لازم بود که قدرت طبیعی خود را بر اساس داوری جامعه، تسلیم جامعه کند. از این رو، آن‌ها ملزم به رعایت قوانینی می‌شدند که جامعه به وجود آورده است. بنابراین این فرض که بشر برای حفظ و حراست فردی خود، به حد کافی حریص بوده، این مسئله را روشن می‌سازد که چرا انسانی که آزاد و برابر خلق شده است، حقوق و قدرت طبیعی خود را تسلیم آمریت می‌کند (لاک، ۱۳۹۴: ۷۳-۸۲).

برخی منتقدان علی‌رغم تمنای فلسفی و وجودی برای شکل‌گیری دولت جهانی، پرسش و تردیدهای مهمی در این باره دارند. یاسپرس بر این نظر است که

صلح حقیقتی است که در ذهن ما وجود دارد و تا زمانی که در ذهن ما شکل نگیرد، در خارج رخ نمی‌دهد؛ لذا ایجاد آن در بین ملل به یک طرح نیاز دارد. از آنجا که در انداختن طرح صلح، کنشی سیاسی است، صلح میان دولت‌های مختلف با وجود نیروهای اجبار می‌تواند به‌طور قانونی برقرار و حفظ شود. اما در اتحادیه فدرال دولت‌ها، قدرت اجباری نمی‌تواند وجود داشته باشد. پس این امر به دولت جهانی متمرکز بدل نمی‌شود (یاسپرس، ۱۴۰۰: ۹۱). از این منظر، با پاکسازی سیاست بین‌المللی از اخلاق‌گرایی و ایدئولوژی و تشویق ملت‌ها به تعقیب منافع خودشان بر اساس عقل و منطق، کاهش مناقشات بین ملت‌ها و برقراری صلح و ثبات نسبی را می‌توان فراهم کرد. یعنی با مدیریت و حفظ تعادل بین ملت‌ها به جای خیر مطلق و صلح دائمی، می‌توان به شرّ کمتر و توازن ناپایدار منافع و حل مناقشات رسید.

همچنین، طرح اصول اخلاقی برای حمایت از سیاست‌های ملی نوعی از تظاهر است. باورهای اخلاقی در دیدگاه و فرهنگ ملت ریشه دارند و ایدئالیست‌ها به دنبال تعمیم‌گرایی ناسیونالیستی هستند زیرا تلاشی است برای تعمیم دادن عقاید اخلاقی ملتی خاص بر دیگر ملل. به این ترتیب، ایدئالیست‌ها خواهان ایجاد صلح دائمی از طریق تعمیم عقاید اخلاقی خود به جهان هستند و اگر ملتی از پذیرش این باورها امتناع کند، آن‌ها به جنگ متوسل می‌شوند. پس تلاش ایدئالیست‌ها برای برقراری صلح دائمی، جهان را وارد عصر جدیدی می‌کند که در آن خطر جنگ و تهدید بیشتر است. به این صورت که اگر سیاست خارجی به جای منفعت ملی بر اصول اخلاقی استوار شود، به جنگ‌های مذهبی و ملی‌گرایانه منجر می‌گردد (Pangle & Ahrens Dorf, 1999: 362). علاوه بر این، هر مفهومی از «خیر» آن قدر مبهم، دارای محدودیت کاربرد و فاقد کلیت و انضمامی است

که نمی‌تواند ملت‌ها را در جست‌وجوی آن راهنمایی کند. بنابراین ملت‌ها نسبت به بزرگ‌ترین خیر و مفاهیم درست اخلاقی، باورهای متفاوتی دارند. این مسئله باعث می‌شود که رژیم‌های سیاسی متفاوت از هم شکل بگیرند که هر کدام باور و عقیده خاص خود را دارا هستند. در نتیجه، ملت‌ها به‌منظور پیشبرد خیر، به‌دنبال قدرت می‌روند و نقطه‌نظر خود را مترادف با خیر می‌گیرند (Flikschuh, 2017: 31).

رواقیون نیز به فلسفه دولت جهانی پرداخته‌اند. از نظر آن‌ها، فضائل اخلاقی سازنده تنها خیر حقیقی زندگی بوده و شرط سعادت انسان است. انسان گاهی اوقات به این فضائل توجه نمی‌کند و کاری را انجام می‌دهد که می‌توان آن را وظایف ناقص نامید. از این رو، این بی‌توجهی، زندگی اخلاقی ناخالص انسان‌های نادان و غیرفلسفی را شکل می‌دهد. در عین حال، زندگی انسان دانا صرف توجه به فضیلت اخلاقی به‌مثابه هدفی والا می‌شود و از این جهت، وظایف را به‌طور کامل اجرا می‌کند. بنابراین فیلسوف دانا، شهروند شهر کیهانی یا دولت جهانی می‌شود که خدایان به آن حکومت می‌کنند. این مسئله نشان می‌دهد که تعبیر رواقیون از قانون طبیعی، جزم‌گرایانه است و اخلاق خشک و ساده و غیرمرسوم تبعیت از قانون، عقلانی نیست (De Gruyter, 2020: 11-13).

رواقیون می‌گویند انسان به جامعه جهانی تعلق دارد؛ جامعه‌ای که در آن قانون طبیعی جهانی بر بشر حاکم می‌شود. جامعه جهانی رواقیون، جامعه‌ای جهان‌وطن است. لازم است در این جامعه درکی از زیربنای منطقی انسان‌شناسی اخلاقی جهان‌شمول داشته باشیم. پس در این صورت برای شناسایی و درک شمولیت جهان تنها نمی‌توان بر عقل تمرکز کرد؛ بلکه تفکر جهان‌وطنی باید از عقل فراتر رود. در نتیجه هدف آن‌ها این است که در جامعه جهان‌وطن خود، هسته‌های

خاص زندگی یا شرایط شکوفایی انسان‌ها شناسایی شود.

در نقد مباحث فلسفی کانت و رواقیون، مسئله اعتبار اصول کلی اخلاقی در بین ملت‌ها برجسته می‌شود. به عبارتی دیگر، در نقد از ایدئالیسم این مسئله که اگر ملت‌ها اصول کلی اخلاقی را بپذیرند، مبارزه برای قدرت را در بین خود کنار می‌گذارند رد می‌شود؛ زیرا اصول کلی اخلاقی در بین ملت‌ها وجود ندارد که انسان‌ها درست‌بودن آن‌ها را تشخیص دهند. پس اینکه مبارزه خودمحو‌رانه در بین دولت‌ها از بین برود و اخلاق بین‌المللی جایگزین آن شود، امیدی غیرمعقول است. در اصل پیگیری صلح و نظم جهانی، هدفی مثبت و منفعت‌زا برای همگان است؛ اما اصول اخلاقی انتزاعی که از سوی آرمان‌گرایان برای کنش کشورها در عرصه نظام بین‌الملل تجویز می‌شود، صرفاً در جهت پیگیری منافع ملی از سوی سیاستمداران مورد استفاده قرار می‌گیرد. در واقع کاربرد این اصول انتزاعی برای سیاستمداران، پوششی است که آن‌ها را برای هدایت منافع خود یاری می‌دهد (کار، ۱۴۰۰: ۱۰۹-۱۱۰).

در ادامه مقاله نقد مفهومی و نظری سه رویکرد لیبرالیسم، انتقادی و واقع‌گرایان از ایده دولت جهانی طرح خواهد شد.

نقد مختصات نظری و مفهومی سه رویکرد از دولت جهانی

ذات و طبیعت انسان‌ها آن‌ها را مشتاق به ساخت محیطی امن برای خود می‌کند. در واقع ضرورت الزام‌آور طبیعت ناشی از ترس، راه آزادی را برای خیر جمعی باز می‌کند؛ یعنی تنها با پاسخ به مقتضیات اخلاقی سیاسی می‌توانیم به صلح و ثبات برسیم. همچنین انسان اخلاقی، نیازهای طبیعی و تعقیب خوشبختی‌اش و دیگران را فرصت و ابزاری برای انجام وظیفه می‌داند. بر همین منوال، صلح باید از ترس و از روی الزام طبیعی و پیروی از قانون عقلانی به وجود آید. بنابراین کل

غایت نهایی درون مرزهای عقل و وضعیت طبیعی، همان صلح‌جویی پایدار و همگانی است که انسان را به سمت ایجاد ساختاری فراگیر برای برقراری صلحی همه‌جانبه می‌کشانند (Kleingeld, 2011: 91).

در مسیر ایجاد این ساختار صلح‌آمیز، لازم است همان‌طور که از ابتدا وضعیت جهان با فرایند اخلاقی - عقلانی در رشد ملت‌ها شکل گرفته است، عقل، بین ملت‌ها حاکم شود. در واقع، تکلیف انسان این است که با توسل بر عقل و منطق و امکان شکست در جهان، زندگی کند. البته نمی‌توان انتظار کمال در دنیایی با نظم بی‌نقص را داشت؛ ولی نزدیک شدن به آن از راه اصلاح با استفاده از تمام راه‌های ممکن، وظیفه بشر است. همچنین در راستای برقراری ساختاری با نظم و ثبات، به کد نانوشته حقوقی، سیاسی و بین‌المللی و تبدیل آن به قانون جهانی بشریت نیاز داریم تا به تعامل قانونی فراتر از حوزه‌های نفوذ تک‌تک دولت - ملت‌ها برسیم. بدون شک، وجود قانون اساسی حتی اگر ناچیز باشد بهتر از نبود قانون است. لذا اگر هدف، رسیدن به اقتداری جهانی و تحقق صلح در سایه آن است، باید زمان اجرا را به زمان مساعدتری مؤکول کرد. بنابراین در جهت اجرای این ایده، باید راه اصلاحات در آن گشوده شود (Valdez, 2019: 55-58).

در این بین، تنها یک راه عقلانی وجود دارد که در آن دولت‌ها با هم‌زیستی می‌توانند از شرایط مناقشه‌آمیز بین‌المللی بیرون بیایند. در این راه لازم است دولتی بین‌المللی تشکیل دهند و تا وقتی مردم جهان را دربر نگیرد، به رشد خود ادامه دهد. در این بین، مواردی مثل چشم‌پوشی افراد از آزادی غیرقانونی و انطباق خود با قوانین و تکالیف عمومی، منجر به رشد و ارتقای این سیستم می‌شود. در این راستا، تجربه دو جنگ جهانی و چشم‌اندازی از جنگ جهانی سوم با سلاح‌های هسته‌ای، ضرورتی بی‌سابقه به ایجاد دولت جهانی و صلح جهانی داده است. پس

آنچه برای در امان ماندن جهان از «خود ویرانگری»^۱ احتیاج است، تنها محدود ساختن حاکمیت ملی از طریق نهادهای بین‌المللی نیست؛ بلکه انتقال حاکمیت دولت‌ها به مرجعی جهانی^۲ است که حاکمیت این مرجع بر هریک از دولت‌ها مانند حاکمیت هریک از دولت‌ها بر سرزمین خود باشد. بنابراین لازم است تحول بنیادین جامعه بین‌المللی فعلی به سوی یک اجتماع فراملی متشکل از افراد در دستور کار باشد (مورگنتاو، ۱۳۹۷: ۷۹۱ و ۷۹۲).

در نهایت جز قانون ملی که بر پایه قوانین عمومی مورد حمایت زور و قدرت باشد و هر دولتی موظف است از آن تبعیت کند، هیچ راهی برای مقابله با تنش و جنگ بین ملت‌ها در عرصه نظام بین‌الملل وجود ندارد. در حال حاضر، نظم و صلح جهانی از طریق حکومت جهانی تحت قانون اجبار و حتی ورود به ائتلاف‌های دولتی جهت نزدیک شدن به ایده صلح دائمی، قابل دسترس نیست. بنابراین در مسیر آینده دولت‌ها، قرارداد صلح باید در قالب ایجاد نهادهای اجرایی و قانونی درآید. از این‌رو، بهترین تضمین برای ایجاد چنین نهاد بین‌المللی، فرسایش نهایی ملت‌ها در نتیجه قرن‌ها جنگ و تنش است که آن‌ها را به تدریج ضعیف می‌کند. پس در آینده‌ای محتمل، باید به سمت ایجاد صلح و ثبات جهانی از طریق ایجاد دولت واحدی از تمام ملت‌ها، حرکت کرد.

دولت جهانی در صورت شکل‌گیری، می‌تواند در اشکال متفاوتی ظاهر شود. همچنین بدیل‌های دولت جهانی و ایده‌های موازی با آن در مقیاس‌هایی مختلف از سوی اندیشمندان مطرح می‌شوند. بدیل‌های مطرح، ضرورت فراتر رفتن از دولت‌ها را با صورت‌بندی مفروضات و اشکال مختلف مشخص می‌کنند. در این بخش، بدیل‌های مطرح از سوی اندیشمندان دو نظریه لیبرالیسم و مکتب انتقادی

1. Self-Destruction

2. World Authority

ارزیابی می‌شود.

نقد خوانش لیبرالیسم از دولت جهانی

لیبرال‌ها معتقدند که نهادهای کارآمد جهانی می‌توانند با کمک اخلاق و حقوق بین‌الملل تشکیل شوند. از این جهت که قانون این نهادهای فراگیر، جنگ را عملی قبیح و ناعادلانه می‌داند، این امر می‌تواند نظم صلح‌آمیز دموکراتیکی در جهان پدید آورد و نهادها و قواعد حقوق بین‌الملل، باعث می‌شوند از وقوع مناقشه در بین کشورها جلوگیری گردد. به این ترتیب، سیاست بین‌الملل نیز باید صلح و امنیت جهانی را برای بشر فراهم کند؛ به‌صورتی که صلح و امنیت بین‌المللی، هدف اصلی روابط بین‌الملل باشد و جنگ هم فرع و استثناء محسوب گردد. در نتیجه صلح و امنیت بین‌المللی به‌وسیله برقراری قانون و ایجاد نهادها در قالب همکاری دولت‌ها در سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی، تضمین می‌شود.

در یک بدیل از دولت جهانی که کانت^۱ آن را ارائه می‌دهد، دولت جهانی می‌تواند به‌صورت فدراسیونی جهانی از دولت‌های دموکراتیک ظهور پیدا کند. دو فاکتور حقوق بشر و جمهوریت، مهم‌ترین ارزش‌های سیاسی در این ساختار محسوب می‌شوند که جوامع موظف هستند آن‌ها را رعایت و اجرا کنند. یعنی قانون اساسی کشورها لازم است بر اساس خواست ملت شکل بگیرد که در آن تمامی شهروندان آزاد و برابر باشند. بنابراین ضرورت دارد این فدراسیون صلح‌آمیز از دولت‌های جمهوری فراگیر بر طبق حق انتخاب و حقوق طبیعی بشر پایه‌ریزی شود (Kleingeld, 2011: 31-37).

به این ترتیب، تشکیل ائتلافی از اتحادیه ملل که هدف آن پاس داشتن آزادی همه دولت‌های متحد است، می‌تواند جایگزین اتحادیه‌ای سلبی علیه جنگ شود.

از این رو، بیشتر ایجاد فدرالیسم جهانی مدّ نظر است تا تشکیل دولت جهانی؛ زیرا دولت‌ها با خود کامگی‌شان برای آزادی می‌توانند خطرناک باشند. یعنی مقوله آزادی دولت‌ها در عرصه جهانی، می‌تواند جنگ و تعارض را به وجود بیاورد. پس این گونه این ساختار صورت‌بندی می‌شود که در آن فدرالیسم می‌تواند از یک مرکز نشئت بگیرد. در واقع مرکزی که ملل تشکیل می‌دهند، دولت‌ها را با حفظ آزادی آن‌ها و بر حسب قانون بین‌الملل گرد هم می‌آورد و به تدریج از راه اتحادیه‌ها، ایده فدراتیو رواج می‌یابد. این ایده با استفاده از قانون و توازن نیروها در رقابت، به نظم و صلح منجر می‌شود. گفتنی است این ساختار فدرالیسم جهانی ایده‌ای است که آن را می‌شود فهمید؛ اما نمی‌توان اجرا یا اثبات کرد و همچنین به آن رسید (یاسپرس، ۱۴۰۰: ۷۲).

در نهایت، کانت پیدایش دولت جهانی را قطعی و اجتناب‌ناپذیر نمی‌داند؛ یعنی شرایط برقراری صلح جاودان کانت برای شرح تحقق آن نیست؛ بلکه نشان‌دادن اصول صلح و امنیت دائمی است. کانت در اندیشیدن درباره صلح جاودان به ما یاد می‌دهد نشانه‌های این راه را ببینیم که به وسیله آن معنای کنش سیاسی حال را بفهمیم. کانت انتظار کمال در دنیایی با نظمی درست و دقیق را ندارد؛ اما نزدیک شدن به آن از راه اصلاح نظام‌های سیاسی و قانون ملل با استفاده از تمام روش‌ها و راه‌های ممکن را، وظیفه خود می‌داند. کانت در پی طرح‌ریزی نظم نوینی است که در آن اخلاق، تفاهم و نفی سلطه، جای جنگ، تعارض و سلطه‌گری را بگیرد و به ایجاد نظام‌های سیاسی جمهوری متعدد منجر شود (یاسپرس، ۱۴۰۰: ۸۳).

در اندیشه کانت، ایده صلح پایدار نه بر استقرار یک دولت جهانی متمرکز، بلکه بر شکل‌گیری نظم حقوقی - نهادی در قالب فدراسیونی از دولت‌های

جمهوری استوار است؛ نظمی که از طریق قواعد حقوقی و نهادهای فراملی، امکان مهار جنگ و تحقق صلح را فراهم می‌کند، بی‌آنکه به تمرکز مطلق قدرت در یک دولت واحد بینجامد (Flikschuh, 2017). از این رو، کانت خود نسبت به دولت جهانی متمرکز بدبین است و آن را مستعد استبداد می‌داند. در سوی دیگر، سازه‌انگاری، دولت جهانی را نه یک ضرورت اخلاقی، بلکه یک امکان تاریخی - اجتماعی می‌داند که از تحول هنجارها، هویت‌ها و ساختارهای بین‌الذهانی ناشی می‌شود؛ بدین معنا که اگر فرهنگ آنارشی دگرگون شود، اشکال جدیدی از اقتدار سیاسی نیز قابل تصور خواهد بود. در این چارچوب، تمرکز بر «ساخت اجتماعی واقعیت سیاسی» جایگزین تقلیل آن به اخلاق‌گرایی می‌شود. افزون بر این، در رویکردهای پساکانتی نیز مسئله اصلی نه ارتقای صرف اخلاق، بلکه امکان‌پذیری مشروعیت دموکراتیک در سطوح فراملی و شکل‌گیری سازوکارهای حقوقی و نهادی برای تحقق آن است. بر این اساس، بازخوانی دقیق این رویکردها نشان می‌دهد که آن‌ها پروژه‌ای نهادی، حقوقی و بین‌الذهانی برای بازسازی نظم جهانی ارائه می‌دهند و تقلیل آن‌ها به گسترش اخلاق، موجب از دست رفتن دقت تحلیلی در ارزیابی ایده دولت جهانی می‌شود.

در حالی که برخی ایجاد دولت جهانی را نه امکان‌پذیر و نه مطلوب می‌دانند، اشکال مختلفی از ترتیبات حکمرانی جهانی از سوی جهان‌وطن‌گرایان لیبرال پیشنهاد شده که شامل مدل‌های غیرسلسله‌مراتبی و چندلایه با اقتدار پراکنده است. رویکردهای مطرح، مجهز به مقاومت در برابر دیدگاه دوگانه نسبت به دولت جهانی (پذیرش یا رد آن)، و ارائه پاسخ متفاوت به این پرسش هستند. جهان‌وطن‌گرایانی که طرح ایده‌ها در خصوص دولت جهانی را می‌پذیرند، بر این نظرند که به نهادهای قانونی فراملی مثلاً نهادهای قضایی فراملی و اتخاذ تصمیمات

جمعی در سطح جهانی برای هماهنگی اقدامات و حل مشکلات مشترک نیاز است. برای مثال، مشکلات فراگیری در عرصه جهانی همچون فقر وجود دارد که ضرورت دارد تا به سمت ساختاری جهت رفع این بی‌عدالتی‌ها حرکت کرد (Dufek, 2013: 177-200).

چیزی که در طول زمان بیشتر تغییر کرده این است که آرمان‌های جهان‌وطنی بیش از پیش برای واقعیت هم‌سطح جهانی، قابل استفاده می‌شوند. این یک جامعه بزرگ‌تر است که در آن انسان‌ها وفاداری‌های متقابل دارند و از وفاداری‌های اجتماعی نسبت به جامعه‌های محدودتر، رهایی پیدا کرده‌اند و از یک قانون واحد پیروی می‌کنند. بنابراین قانون جهان‌وطنی نهایتاً نظم سیاسی جهانی را می‌طلبد که اکثر انسان‌ها تسلیم آن شوند. جامعه‌ای فراگیر و به‌مثابه یک اتوپیا که در آن نوع بشر بر مبنای عدالت به سمت پیشرفت و سعادت حرکت خواهد کرد. امروزه سازوکارهای پاسخ‌گویی متفاوتی در سیاست جهانی وجود دارد؛ سازوکارهایی که تضمین می‌کنند نمایندگان این امکان را داشته باشند که بینند سایر نمایندگان به اندازه کافی مجموعه‌ای از استانداردها را برآورده می‌کنند یا خیر. در حقیقت مسئولیت‌پذیری، هنجارهای مشروعی را ایجاد می‌کند که طی آن معیارهایی شکل می‌گیرند که از طریق آن‌ها بتوان درباره استفاده از قدرت و این که چه کسی مجاز به اعمال آن است، قضاوت کرد. بر همین اساس، نهادهای اجرایی فراملی مانند دیوان بین‌المللی دادگستری و دیوان کیفری بین‌المللی در عرصه جهانی وجود دارند؛ اما هنوز هم فاقد صلاحیت اجباری هستند. به نظر می‌رسد که به نهاد قضایی فراملی با برتری در برابر سایر نهادها در نظم سیاسی جهانی نیاز باشد، حتی اگر این برتری محدود باشد. بنابراین این مسائل نشان‌دهنده آمادگی نسبی جهان بشریت برای پذیرش برخی از هنجارهای جهان‌وطنی است (Erman, 2019: 123-153).

در زمینه نقد از لیبرالیسم، مسئله اعتبار حقوق بین الملل مطرح می شود. حقوق بین الملل نمی تواند به عنوان نظامی متشکل از قواعد، در نظام بین الملل ادعای اعتبار کند. چون حقوق بین الملل جنگ جزایی را تنها شکل جنگ عادلانه می داند و جنگ و غرامت را به مثابه تدابیر تلافی جویانه در مقابل خطای انجام شده توسط دولت ها مجاز می داند، ماهیت حقوقی سیستم قضایی بین المللی انکار می شود؛ چرا که اگر قانون بین الملل، قانون معتبری باشد، لازم است دولت هایی را که تابع این قانون هستند به قاعده مشخص رفتاری در پهنه بین الملل متعهد کند و مجازاتی را نیز برای دولت های نقض کننده این قاعده وضع نماید (Valdez, 2019: 40).

از منظری دیگر، شواهد نظری و تجربی موجود نشان می دهد که بسیاری از مفروضات نظریه های دولت جهانی در عمل با محدودیت های جدی مواجه اند. تجربه سازمان ملل متحد به عنوان مهم ترین نهاد سیاسی فراملی، بیانگر شکاف عمیق میان ادعاهای جهان شمول هنجاری و توان اجرایی واقعی در مدیریت بحران های بین المللی است. ناتوانی این نهاد در پیشگیری از نسل کشی رواندا در سال ۱۹۹۴، علیرغم وجود هشدارهای اطلاعاتی پیشین، نمونه ای شاخص از ضعف ساختاری سازوکارهای تصمیم گیری و اجرای عدالت در سطح جهانی به شمار می رود. افزون بر این، تجربه اتحادیه اروپا - که اغلب به عنوان الگوی پیشرفته همگرایی سیاسی معرفی می شود - نشان داده است که حتی در چارچوب های منطقه ای با سطح بالای انسجام حقوقی، بحران های مالی، مهاجرتی و هویتی می توانند مشروعیت سیاسی و همبستگی نهادی را به طور جدی تضعیف کنند (Bellamy & Lacey, 2018: 1423).

دولت جهانی، بدون توجه کافی به مناسبات واقعی قدرت و نابرابری های نهادی، بیش از آنکه ظرفیت تحقق عدالت جهانی را داشته باشند، با محدودیت های

ساختاری و کارکردی مواجه‌اند.

از منظر این نقد، دولت جهانی از ایده‌ها و تصورات لیبرال‌های جهان‌گرا فراتر نمی‌رود؛ زیرا تا به امروز، جامعه به آن معنا که احساس ملی مشترک به یک جغرافیای خاص بین انسان‌ها شکل بگیرد، فقط درون دولت‌های ملی به وجود آمده است. این احساس تعلق به میهنی مشترک، ساختی فراگیر و ایجاد برابری و عدالتی آرمانی فراتر از مرزها، محلی از اعراب ندارد. در واقع، در ایده دولت جهانی، چشم‌اندازی از شکل‌گیری یا عدم شکل‌گیری آن و اینکه آیا دولت‌های ملی می‌توانند در بستری جهانی، از وضع موجود گذر کنند، پذیرای اقتداری برتر از خود باشند و خود را به مثابه شهروند بشناسند، وجود ندارد. در نتیجه، دولت جهانی نمی‌تواند همچون یک اتوپیا باشد. آنچه اهمیت دارد این است که اصلاح و بهبود ساختارها و هدایت آن‌ها به سمت نظم و قانون صورت گیرد تا بتوانند بحران دولت‌های ملی را کاهش دهند.

نقد خوانش نظریه انتقادی از دولت جهانی

نظریه انتقادی بر این باور است که جهان روابط بین‌الملل و ساختار و نظم موجود در آن، واقعیت‌هایی اجتماعی هستند که قابلیت تغییر و تحول را دارند. به این ترتیب، انواع دیگری از ساختار و نظم بین‌المللی امکان وقوع دارد که در آن افراد بشر از آزادی و عدالت بیشتری برخوردارند. در این راستا، می‌توان گفت بازیگران غیردولتی و سازمان‌های بین‌المللی، کارگزاران پروژه رهایی‌بخش در سطح جهانی هستند. این کارگزاران می‌توانند در قالب اجتماع جهانی شکل یابند؛ زیرا آن‌ها قادرند ساختارها را تغییر دهند. بنابراین آن‌ها می‌توانند در وضع موجود بین‌المللی تأمل کنند و ساختارهای سرکوب و نابرابر را شناسایی و متحول نمایند (Linklater, 1996: 280-282).

برخی از اندیشمندان این مکتب مانند هابرماس، از مفهوم دموکراسی برای ایجاد دولت جهانی بهره می‌گیرند. یعنی ماهیت عقلانی دموکراسی و اعتبار جهان‌شمول آن باعث می‌شود که دموکراسی مسیری برای شکل‌گیری دولت جهانی باشد. در قالب ایده دموکراسی جهانی، لازم است مردم از طریق علوم اجتماعی و شناخت منافع و حقوق خود، نهادها و اتحادیه‌هایی را برای ساماندهی جامعه جهانی ایجاد کنند. نهادهایی که با کارویژه دولت رفاهی علاوه بر مؤلفه اقتصادی، مؤلفه اجتماعی و سیاسی را هم در نظر بگیرد و به حفظ صلح کمک کند. بنابراین با حفظ این ساختار دموکراتیک، می‌توان از بی‌نظمی جهانی عبور کرد و تا حدودی از مشکلات دولت‌ها کاست (Habermas, 2018: 40-42).

در این راستا از اتحادیه اروپایی به عنوان تجربه توسعه جوامع پساملی می‌توان یاد کرد که در آن ملیت و پیشبرد منافع دولت‌ها مطرح نیست. بنابراین لازم است که بین همکاری رژیم‌های سیاسی و شیوه جدید وحدت جهان روابطی شکل گیرد که بنیادش هنجاری حقوقی باشد؛ بنیادی که چارچوب جامعه جهان‌وطن و شکلی از دولت جهانی را مشخص کند. پس قدرت‌های بزرگ و بازیگران مطرح در روابط بین‌الملل باید با خواست و اراده مردم، منافع ملی خود را به سطح جهانی گسترش بدهند. آن‌ها با استفاده از ایجاد ساختاری فراگیر در عرصه جهانی، می‌توانند بسیاری از بحران‌ها را پشت سر بگذارند (Habermas, 2018: 73).

به عنوان مثال اگر در زمینه بیماری همه‌گیری چون کرونا، ساختار ویژه و موقتی در این باب شکل می‌گرفت، امکان داشت با اتخاذ یک سری سیاست‌های مشخص همچون ایجاد دسترسی برابر برای تمامی ملل در زمینه واکسیناسیون، از تعداد بالای مرگ و میر جلوگیری به عمل آورد.

از دید هابرماس اگر قرار باشد فرایندهای دموکراتیک به عنوان مبنایی برای

مشروعیت پساملی قرار گیرد، در این صورت نه ساختار دولت و نه سازوکار بازار بلکه فرایندهای تصمیم‌سازی جمعی می‌تواند چنین شرایطی را فراهم کند. به عبارت دیگر، وحدت و یگانگی اجتماعی باید برخلاف مدیریت دولتی و بازار جهانی به صورت یک پدیده جهان‌گستر نمود پیدا کند. اگر قرار باشد دموکراسی بعد از افول دولت - ملت ادامه حیات دهد، باید احساس مسئولیت مشترک جهانی و یک التزام مشترک به مشارکت همگانی در نگرش شهروندان به وجود آید. بر این اساس در هرگونه سازماندهی جهانی باید ویژگی‌های دولت‌های حاکم پیشین در نظر گرفته شود. از این رو، عقلانیت ایجاد یک نظم پایدار توسط خویشان خواهان معقول و ابتکار نهادهای لازم برای این کار از درون جوامعی بیرون می‌آید که نخبگان سیاسی آن‌ها به واسطه جهت‌گیری ارزشی مردم به این کار تشویق و برای آن پشتیبانی می‌شوند. پس طرف خطاب این پروژه در اصل نه حکومت‌ها بلکه جنبش‌های اجتماعی و سازمان‌های غیرحکومتی‌ای است که اعضای فعال جامعه مدنی فرامرزی هستند (Habermas, 2018: 92-96). بنابراین لازمه تشکیل یک وحدت جهان‌وطنی، رسیدن به یک آگاهی نسبت به لزوم وحدت جهانی است. بنابراین آن شکلی از فرایند دموکراتیک دارای مشروعیت است که علاوه بر فراهم کردن وحدت شهروندان، بتواند تخصیص در توزیع عادلانه حقوق را تأمین کند.

از منظر نظریه انتقادی، مسئله اصلی ایده دولت جهانی نه صرفاً امکان‌پذیری نهادی، بلکه خطر بازتولید سلطه و نابرابری در مقیاس فراملی است. نانسی فریزر نشان می‌دهد که عدالت در جهان معاصر مستلزم توجه هم‌زمان به بازتوزیع، بازشناسی و بازنمایی سیاسی است و هرگونه نهاد فراملی که این ابعاد را نادیده بگیرد، مشروعیت هنجاری خود را از دست می‌دهد. به طور مشابه، یانگ با طرح

«الگوی پیوند اجتماعی مسئولیت» استدلال می‌کند که بی‌عدالتی‌های جهانی حاصل شبکه‌ای از روابط ساختاری‌اند و تمرکز قدرت سیاسی در سطح جهانی، بدون پاسخگویی دموکراتیک، این روابط نابرابر را تثبیت می‌کند (Young, 2006, 114-118). رویکردهای انتقادی حقوق بین‌الملل نشان می‌دهند که نهادهای جهانی موجود اغلب به صورت نامتقارن در خدمت منافع دولت‌های مسلط عمل می‌کنند و از این حیث، ایده دولت جهانی می‌تواند به شکل‌گیری نوعی «دولت جهانی امپریالیستی» منجر شود (Chimni, 2004: 5-23). بر این اساس، نقد انتقادی دولت جهانی مستلزم تمرکز بر پیوند میان عدالت، قدرت و مسئولیت ساختاری در سطح فراملی است.

در انتقادات وارد بر مکتب انتقادی، این نکته نمایان می‌شود که در عرصه روابط بین‌الملل، جامعه انسان‌ها به مثابه بخشی اصلی در نظر گرفته نشده است. از طرفی، از آنجا که شکل دولت امری متغیر و بی‌ثبات است و چون دولت در طول تاریخ دارای شکل‌های متنوعی بوده است و در آینده نیز دگرگون می‌شود، پس باید آن‌ها را در دوره‌های مختلف تاریخ روابط بین‌الملل بررسی کرد. برای مثال، وقتی بدیل دولت جهانی بر اساس محور قدرت صورت‌بندی شود و این قدرت ماهیت اقتصادی داشته باشد، به معنای آن است که در این بدیل دولت جهانی، قدرت اجتماعی بر اساس بین‌المللی‌شدن تولید و جهانی‌شدن قدرت شکل گرفته است؛ یعنی در این بدیل، سرمایه بین‌المللی بر سرمایه ملی سلطه دارد که در آن دولت، مقاومت جنبش‌ها و کشورهای جهان سوم، بین‌المللی می‌شوند. این امر نشان‌دهنده آن است که ایجاد وحدت جهان‌وطنی و دولت جهانی امری نسبی است و وقوع آن به ادوار مختلف تاریخ بستگی دارد (Delanty, 2006: 64). همچنین در سیاست جهانی و در عرصه نظام بین‌الملل، دولت‌های ملی

نهادهایی اصلی و دارای قدرت اجرایی هستند و نهادها و سازمان‌های بین‌المللی فرعی هستند؛ به‌طوری‌که سازمان‌های بین‌المللی و بازیگران غیردولتی، تا جایی اجازه دخالت در قدرت اجرایی آن‌ها را دارند که توسط دولت‌های ملی مجاز شمرده شوند. برای مثال، یکی از راه‌های تأمین امنیت دولت این است که معاهده بین‌المللی تدوین شود و سازوکارهای ملایم‌تر از سوی سازمان‌های غیردولتی را برای حمایت از پیشبرد پابندی به دولت‌ها ایجاد کند. این ادغام کارکردی نهادهای بین‌المللی با دولت‌های ملی، با استفاده از اختیارات دولت‌ها، در میان انواع خاصی از نهادهای بین‌المللی رایج است. برای مثال، کنگره اروپایی لاهه بعد از انجام کار، منحل شد؛ زیرا این مجمع از منظر دولت‌ها بعد از اجرای کارکرد خود و برقراری نظم و عدالت، نیازی به ادامه کار نداشت. بنابراین مجمع دولت‌ها، نهادی مقتدر و دائمی نیست؛ بلکه به اراده دولت‌ها بستگی دارد. در نتیجه، این مجامع در مواقع لازم هم‌زمان هم باید حامی کشورها باشند و صلح و نظم و عدالت را بین آن‌ها برقرار کنند و هم باید قابلیت انحلال داشته باشند (De Gruyter, 2020: 122).

در نقد دموکراسی جهانی مدّ نظر مکتب انتقادی، نظریه‌پردازان سیاسی تجربه‌گرا نیز بر سیاست‌گذاری جهانی تمرکز می‌کنند. در هر دو مورد، تفاوت‌های بین قانون و سیاست‌هایی که ممکن است از نظر دموکراسی جهانی مهم باشند، نادیده گرفته می‌شوند. اصطلاحات عمومی و قوانین، رسمی و اساسی‌تر از سیاست‌ها هستند و سیستمی از قواعد را تشکیل می‌دهند که رویه‌ها، اصول و استانداردهایی را در بین دولت‌ها تعیین می‌کنند. این خط‌مشی‌ها معمولاً شامل بیانیه‌هایی می‌شوند که اهداف رویه‌ای یا ماهوی خاصی را از آنچه باید در آینده نزدیک یا دوردست پیدا کنند، تعیین می‌نمایند. اما آنها باید با قوانین

مطابقت داشته باشند و در چارچوب قانون بین‌المللی تدوین شوند. بنابراین درحالی که یک سیاست ممکن است قانون جدیدی را مشخص کند که مورد نیاز است، باید این کار را با رعایت قوانین موجود انجام دهد. به همین دلیل است که سیاست‌گذاری یک سازمان بین‌المللی مانند سازمان بین‌المللی کار، باید مطابق با چارچوب قانونی ایجادشده از طریق یک معاهده باشد. پس برخلاف یک بافت داخلی، قانون و سیاست‌گذاری در حوزه جهانی به‌طور گسترده توزیع شده؛ اما روابط بین نهادهای مختلف تصمیم‌گیری جهانی، در بهترین حالت سست است؛ چراکه برخی از قوانین حتی بدون تصمیم‌گیری، الزام‌آور و معتبرند مثل قوانین بین‌المللی عرفی؛ درحالی که برخی دیگر مانند سیاست‌ها هستند مثل قوانین اداری جهانی. پس تفاوت‌های بین قانون و سیاست در عرصه روابط بین‌الملل در جهت ایجاد دموکراسی جهانی، محل نقد است (Erman, 2019: 49).

نقد خوانش واقع‌گرایان از ایده دولت جهانی

در نقدهای وارد بر مختصات نظری و مفهومی ایده دولت جهانی، واقعیت نظام بین‌الملل برجسته می‌شود. این نقد که از منظری واقع‌گرایانه مطرح می‌شود چون دولت‌ها در پهنه نظام بین‌الملل با یکدیگر تعامل دارند، به تعیین اصول و نهادهای تنظیم‌کننده روابط بین‌الملل نیاز است؛ اما در سطح جهانی، حقوق و آزادی افراد و دولت‌ها تنها از طریق قانون سخت تحت حمایت قدرت اجباری وضعیتی قانونی، تأمین می‌شود. یعنی اتوپیای جهانی ساختاری قانونمند است که اعضای آن را تحت لوای این قانون به عضویت خود درمی‌آورد. در عین حال با اعطای این اختیارات به قدرتی جهانی، خطرات ناشی از استقرار استبداد جهانی به‌وجود می‌آید. اما با وجود این خطرات، این نوع از جهان‌وطنی اخلاقی و سیاسی توسط بسیاری از جهان‌وطنان پیشرو که معتقدند تنها جایگزین دولت ملی که اهداف

جهان‌وطنی را تحقق می‌بخشد و عدالت جهانی را فراهم می‌آورد، یک دولت جهانی است، مورد تأکید قرار دارد (Dufek, 2013: 205).

در سنت واقع‌گرایی، مسئله دولت جهانی نه صرفاً یک گزینه نامطلوب هنجاری، بلکه اساساً با منطق ساختاری نظام بین‌الملل در تعارض قرار دارد. واقع‌گرایان کلاسیک، به‌ویژه هانس مورگنتاو، سیاست بین‌الملل را عرصه‌ای می‌دانند که در آن منافع ملی در قالب قدرت تعریف می‌شود و هیچ اقتدار برتری قادر به مهار نهایی رقابت دولت‌ها نیست؛ از این رو، هرگونه تمرکز قدرت در سطح جهانی، بالقوه به استبداد یا سلطه هژمونیک می‌انجامد (Morgenthau, 1948). در سطح نواقع‌گرایی نیز، ساختار آنارشیک نظام بین‌الملل و توزیع قدرت میان واحدهای مستقل، مانع از شکل‌گیری یک اقتدار مرکزی پایدار می‌شود، زیرا دولت‌ها در شرایط خودیاری، امنیت و بقا را بر هرگونه واگذاری حاکمیت ترجیح می‌دهند. بر این مبنا، دولت جهانی یا اساساً تحقق‌ناپذیر است، یا در صورت تحقق، به شکلی از امپراتوری جهانی بدل می‌شود که با اصول توازن قوا و خودمختاری دولت‌ها ناسازگار است. افزون بر این، رویکردهای انتقادی در حقوق بین‌الملل نیز نشان داده‌اند که نهادهای جهانی موجود غالباً در چارچوب روابط نابرابر قدرت عمل می‌کنند و از این حیث، ایده دولت جهانی می‌تواند به تثبیت ساختارهای سلطه در مقیاس جهانی بینجامد. (Chimni, 2004) بنابراین، فهم رئالیستی از دولت جهانی باید بر مبنای مفاهیمی چون آنارشی، بقا، توازن قوا و بی‌اعتمادی ساختاری بازسازی شود، نه صرفاً به‌عنوان مخالفتی کلی با جهان‌شمولی.

در نقدی دیگر از سوی واقع‌گرایان، دولت جهانی شکلی از پیگیری منافع قدرت‌های برتر و مسلط در نظام بین‌الملل است. اساساً ریشه جهان‌شمول‌گرایی

که در ادوار مختلف تاریخ قابل جست‌وجوست، خود را به‌شکل قدرت‌هایی اثرگذار در سطح جهانی نشان داده که از اقتدار و برتری خود برای کنترل ملت و ایجاد وحدت جهانی استفاده می‌کند. چین، آلمان، فرانسه و بریتانیا نمونه‌هایی از این بازیگران تاریخی هستند. به این ترتیب، خاستگاه ادعای تسلط جهانی بر دیگر دولت‌ها، در دوره‌های مختلف تاریخ معتبر ولی در عین حال متغیر بوده است. در شرایط تاریخی به‌شکل مستمر کشورها در مقابل بین‌الملل‌گرایی دیگر بازیگران مقاومت می‌کردند تا برتری آنها را رد و زمینه‌های پایه‌ریزی طرح جهانی خود را اجرا کنند. بنابراین پیگیری منافع و حفظ قدرت، کشورهای قدرتمند در نظام بین‌الملل را به‌سوی حمایت از وحدت جهانی می‌کشاند تا از طریق اقامه شعارهای جهانی خود بر ملت‌ها مسلط شوند. به عنوان نمونه، چین دو هزار سال قبل، زمانی که می‌خواست حاکم در زمین باشد و در رأس کشورها قرار بگیرد، از جهان‌گرایی و امپراتوری جهانی خود حمایت می‌کرد (کار، ۱۴۰۰: ۱۰۷-۱۰۸).

واقع‌گرایان می‌گویند دولت‌ها موجودیت‌هایی آزاد و خودمختارند؛ اما از آنجایی که آن‌ها در وضعیت طبیعی قرار دارند و با هم در ارتباط هستند، باید تا حدی یکدیگر را به‌رسمیت بشناسند. از طرفی، به‌دلیل اینکه روابط بین دولت‌ها ذاتاً تنش‌زا و محیط بین‌الملل، محیطی مناقشه‌آمیز است و بر این اساس که جنگ و منازعه بین آنها اجتناب‌ناپذیر است، نیازی به شکل‌گیری دولت جهانی نیست و حدی از روابط بین ملت‌ها بر اساس تعهد و ایجاد قرارداد بین خودشان کافی است. در نتیجه برای بالفعل شدن ذهن و روح و تکامل ملت و دولت، دولت جهانی پدیده‌ای ضروری تلقی نمی‌شود و دولت ملی برترین جلوه روح عینی و نمادی از رشد عقلانیت و پیشرفت جوامع و انسان‌هاست (ونت، ۱۴۰۰، ۳۵-۳۷).

برخی دیگر از منتقدان بر این نظرند که با فرض شکل‌گیری دولت جهانی،

مسئله سیاست‌های اتخاذشده برای این حکمرانی که حداقلی از ثبات را فراهم کند، حائز اهمیت است. از این جهت که دولت جهانی ممکن است هدفمند باشد و توسط کنشگرانی تشکیل شود، این احتمال وجود دارد که آن سیاست‌ها برای دولت‌ها و جوامع مطلوب نباشد و نتواند درصد چشمگیری از نظم را برقرار کند. به عبارت دیگر، دولت جهانی به عنوان یک موجودیت فراملی به برتری کامل بر سایر نهادها و دول احتیاج دارد تا بتواند نظم جهانی را با استفاده از قدرت برتر خود برقرار کند. در غیر این صورت، با تشکیل یک نهاد با برتری محدود و ساختاری شبیه به سازمان‌های بین‌المللی، نمی‌توان گفت دولت جهانی و اتویایی فراگیر تشکیل شده است (Valdez, 2019: 47).

از منظر واقع‌گرایان، برای پیشبرد صلح و ثبات جهانی باید به آموزه‌های عقلانی رجوع کنیم. جهت حل نسبی مناقشات و کاهش شر، لازم است که مطابق با طبیعت تغییرناپذیر انسان رفتار کنیم. انسان موجودی خودمحور است و نوعی از خودخواهی را داراست که اعمالش را ناگزیر بد می‌سازد. اراده انسان معطوف به قدرت است و این مسئله به جنگ همه علیه همه منجر می‌شود؛ پس جنگ و درگیری وجه دائمی زندگی انسان‌هاست. همچنین، سیاست بین‌المللی هم مبارزه برای قدرت است، از این جهت راهنمای دولت‌ها در عرصه سیاست بین‌الملل مفهوم منافع است که بر حسب قدرت تعریف می‌شود. به دنبال آن دولت‌مردان هم بر حسب منافع و قدرت در عرصه بین‌الملل عمل می‌کنند. بنابراین این ایده که سیاست مبارزه برای صلح و عدالت است، در واقعیت و از منظر شهروند و دولتمرد وجود ندارد (مورگنتاؤ، ۱۳۹۷: ۸۰۲).

طبیعت انسان‌ها نشان می‌دهد که زندگی سیاسی در جوامع خاص به اعضای خود هویت‌های خاص و متفاوت مذهبی، فرهنگی و اخلاقی می‌دهد؛ لذا افراد

عضو را به شهروندانی میهن‌دوست بدل می‌کند. در این صورت، ترکیب نگرش‌های فراملی با زندگی سیاسی جوامع خاص، ممکن نیست؛ زیرا زندگی سیاسی در بالاترین حد خود، حیاتی فلسفی است که در آن انسان، خود را پرورش می‌دهد و به کمال می‌رسد. در عین حال چون بهترین جوامع سیاسی جماعت‌گرا هستند، پس باید کوچک، وطن‌دوست و اختصاصی باشند. بنابراین زندگی سیاسی جوامع در مقابل ساخت اتوپیا، جهان‌وطن‌گرایی و ایجاد دولت جهانی، مقاومت می‌کند (Locke, 1988: 111).

نقد ایده دولت جهانی با اتکا به معیار عدالت جهانی

منظور از «عدالت جهانی» در این مقاله، یک مفهوم انتزاعی و صرفاً اخلاقی نیست، بلکه مجموعه‌ای از معیارهای هنجاری است که امکان ارزیابی سازوکارهای قدرت، توزیع منافع و مشروعیت سیاسی در سطح فراملی را فراهم می‌کند. در این چارچوب، عدالت جهانی نه به معنای تحقق برابری مطلق، بلکه به مثابه معیاری برای سنجش نسبت میان جهان‌شمولی هنجاری، تکثر سیاسی - فرهنگی و نابرابری‌های ساختاری در نظام بین‌الملل در نظر گرفته می‌شود. در این راستا، هر الگوی حکمرانی یا دولت در سطح جهانی، تنها در صورتی واجد مشروعیت هنجاری است که بتواند هم‌زمان از بازتولید سلطه ساختاری، تمرکز نامتوازن قدرت و حذف تکثر سیاسی جلوگیری کند.

برای ارزیابی نقدها، معیار عدالت جهانی به‌عنوان یک ترازوی سنجش کارآمدی دولت جهانی مورد استفاده قرار می‌گیرد. از یک سو، دولت جهانی نیازمند سازوکارهای پیچیده‌ای برای تضمین عدالت توزیعی و پاسخ‌گویی دموکراتیک است که در حال حاضر حتی در نهادهای بین‌المللی موجود نیز به‌خوبی محقق نشده‌اند. برای مثال، سازمان ملل متحد و اتحادیه اروپا به‌رغم

تلاش‌های گسترده همچنان با چالش‌هایی در زمینه شفافیت، پاسخ‌گویی و مشارکت واقعی دولت‌ها و جوامع مواجه‌اند (Held, 2013: 105). از سوی دیگر، مدل‌های عدالت بین‌المللی نشان می‌دهند که دولت جهانی در صورت نبودِ نهادهای بازتوزیعی عادلانه، می‌تواند به تمرکز قدرت و نابرابری‌های جدیدی منجر شود (Beitz, 1999: 134).

ارزیابی ایده دولت جهانی برای بررسی امکان‌پذیری آن و تضمین تحقق عدالت است. به این معنا که در بررسی این مفهوم لازم است به پرسش‌های بنیادین اخلاقی، اجتماعی و سیاسی نیز پاسخ داده شود تا از این طریق اطمینان حاصل شود که این ایده در عمل به برابری و رفع ناعدالتی‌ها در بین انسان‌ها می‌انجامد. درواقع ممکن است ایده دولت جهانی به‌لحاظ ساختاری مانند ایجاد نهادهای فراملی و نظام‌های حکمرانی یکپارچه، عملی باشد؛ اما این به‌معنای عادلانه یا مطلوب بودن این ایده نیست. با این استدلال، هر ساختار حکمرانی بدون پذیرش مردمی و معیارهای اخلاقی، محکوم به شکست است؛ ازاین‌رو، دولت جهانی تنها در صورتی مشروعیت خواهد داشت که شهروندان جهان احساس کنند منافع و حقوقشان در آن محافظت می‌شود. لذا اگر ایده دولت جهانی بدون در نظر گرفتن عدالت پیگیری شود مانند شکست اتحادیه‌های سیاسی ناعادلانه در تاریخ، با مقاومت مردمی، نادیده گرفتن و به رسمت‌نشناختن و بی‌اعتنایی کارگزاری و ساختاری روبه‌رو خواهد شد. به عبارتی، عدالت به ایده دولت جهانی، مشروعیت می‌بخشد.

ارزیابی هم‌زمان امکان‌پذیری ایده دولت جهانی و تضمین عدالت از طریق آن، به این دلیل ضروری است که سیستم غیرعادلانه جهانی، در صورت وقوع آن، از ویژگی ثبات و پایداری برخوردار نخواهد شد. در مقابل گفتنی است که

اگر سیستم عادلانه غیرعملی باشد، در حد یک نظریه باقی خواهد ماند. بنابراین هدف نهایی طرح ایده دولت جهانی باید ایجاد توازن بین واقع گرایی سیاسی و آرمان‌های اخلاقی باشد تا از این طریق هم از فروپاشی این سیستم جهانی و هم از تبدیل آن به ابزار سلطه در بین کشورها جلوگیری شود. با این حال، اجرای عدالت جهانی در سطح جهانی با چالش‌های عملی و اخلاقی روبه‌روست. این چالش‌ها ناشی از تفاوت‌های فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و تاریخی میان جوامع مختلف هستند و همچنین به ماهیت پیچیده و چندوجهی مفهوم عدالت نیز مربوط می‌شوند که در ذیل به آن‌ها می‌پردازیم.

اختلاف‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی میان کشورها می‌تواند مانع از ایجاد یک دولت جهانی منسجم و عادلانه شود. علاوه بر این، تعریف عدالت جهانی به‌خودی‌خود می‌تواند موضوعی بحث‌برانگیز باشد؛ زیرا دیدگاه‌های مختلفی درباره اینکه چه چیزی عادلانه است وجود دارد. از این رو، عدالت جهانی ممکن است به‌عنوان مفهومی یکسان‌ساز تلقی شود که تفاوت‌های فرهنگی، تاریخی و اجتماعی میان ملت‌ها را نادیده می‌گیرد. هر جامعه‌ای ارزش‌ها، سنت‌ها و نیازهای خاص خود را دارد که ممکن است با استانداردهای جهانی سازگار نباشد. تلاش برای تحمیل یک دولت جهانی عدالت‌محور ممکن است به حذف یا تضعیف این تفاوت‌ها منجر شود.

با این استدلال، دولت جهانی عدالت‌محور می‌تواند تهدیدی برای تنوع سیاسی و سیستم‌های حکومتی مختلف تلقی شود. هر کشور ممکن است سیستم سیاسی خاص خود را داشته باشد که با نیازها و ارزش‌های آن جامعه سازگار است. به عبارت دیگر، هر کشور سیستم حقوقی و قضایی خاص خود را دارد که بر اساس ارزش‌ها، سنت‌ها و قوانین محلی شکل گرفته است. ایجاد یک سیستم

عدالت جهانی مستلزم هماهنگی میان این سیستم‌های مختلف است که به دلیل تفاوت‌های عمیق در رویکردها و قوانین، کاری بسیار دشوار است.

به این ترتیب، از آنجاکه اجرای عدالت جهانی نیازمند نهادهایی است که بتوانند به صورت بی‌طرف و عادلانه عمل کنند، نهادهای بین‌المللی موجود (مانند دیوان بین‌المللی دادگستری) اغلب تحت تأثیر قدرت‌های بزرگ سیاسی و اقتصادی قرار دارند و ممکن است نتوانند به طور کامل بی‌طرف باشند. کشورها اغلب منافع ملی خود را بر عدالت جهانی ترجیح می‌دهند. در این راستا، تفاوت‌های زبانی و فرهنگی می‌تواند مانع از درک مشترک و همکاری مؤثر در اجرای عدالت جهانی شود. این موضوع به‌ویژه در فرایندهای قضایی و حقوقی که نیاز به دقت و شفافیت دارند، اهمیت می‌یابد. این موضوع می‌تواند مانع از همکاری بین‌المللی در اجرای عدالت جهانی شود. برای مثال، برخی کشورها ممکن است از همکاری با نهادهای بین‌المللی خودداری کنند یا از ابزارهای سیاسی برای جلوگیری از محاکمه مجرمان جنگی استفاده کنند.

همچنین، اجرای عدالت جهانی نیازمند منابع مالی و انسانی چشمگیری است. بسیاری از کشورها به‌ویژه کشورهای در حال توسعه، ممکن است توانایی مالی یا فنی برای مشارکت در چنین سیستم‌هایی را نداشته باشند. در نتیجه توزیع ناعادلانه منابع جهانی می‌تواند به بی‌عدالتی بیشتر در بین کشورها دامن بزند. حتی اگر قوانین و نهادهای عدالت جهانی ایجاد شوند، اجرای مؤثر این قوانین چالش بزرگی است. برای مثال، ممکن است کشورها از اجرای تصمیمات نهادهای بین‌المللی خودداری کنند یا سازوکارهای اجرایی کافی برای این منظور وجود نداشته باشد. بنابراین تشکیل دولتی جهانی ممکن است به تحمیل سیستم سیاسی خاصی بر همه کشورها منجر شود که این امر می‌تواند به حذف تنوع سیاسی و

تجربیات مختلف حکومتی بینجامد (Nussbaum, 2011: 100).

علاوه بر این، عدالت جهانی ممکن است با چالش‌های اخلاقی و فلسفی روبه‌رو باشد. برای مثال، تعریف عدالت در سطح جهانی نیازمند توافق بر سر ارزش‌های اخلاقی مشترک است که ممکن است در جوامع مختلف متفاوت باشد. این امر می‌تواند به تعارض‌های اخلاقی و فلسفی منجر شود. در واقع عدالت جهانی مفهومی پیچیده و چندوجهی محسوب می‌گردد. یعنی تعریف آن نیازمند توافق بر سر ارزش‌های اخلاقی مشترک است؛ اما جوامع مختلف ممکن است دیدگاه‌های متفاوتی درباره اینکه چه چیزی عادلانه است داشته باشند. برای مثال، برخی فرهنگ‌ها ممکن است بر عدالت توزیعی تأکید کنند؛ در حالی که دیگران ممکن است عدالت کیفری یا اصلاحی را در اولویت قرار دهند. در مقابل، عدالت جهانی نه تنها به عدالت کیفری یا حقوقی مربوط می‌شود؛ بلکه به توزیع عادلانه منابع جهانی نیز مرتبط است. با این حال، تعیین اینکه چه چیزی توزیع عادلانه محسوب می‌شود و چگونه می‌توان آن را اجرا کرد، چالش اخلاقی بزرگی است. یک مورد دیگر از چالش‌های اخلاقی در زمینه دولت جهانی عدالت‌محور، ایجاد تعادل میان احترام به تفاوت‌های فرهنگی و اجرای استانداردهای جهانی عدالت است. این مسئله که از انتخاب کدام معیارها باید برای تعیین عدالت جهانی استفاده شود و این معیارها باید بر اساس اعلامیه جهانی حقوق بشر باشد یا لازم است از اصول اخلاقی دیگر استفاده شود، می‌تواند به تعارض‌های اخلاقی و سیاسی منجر گردد. در این راستا، این مسئله که می‌توان سیستم عادلانه جهانی‌ای ایجاد کرد که به ارزش‌ها و سنت‌های محلی احترام بگذارد یا این سیستم ممکن است به‌عنوان نوعی امپریالیسم فرهنگی تلقی شود، از نگرانی‌های منتقدان عدالت جهانی است.

از دیگر چالش‌های موجود، این است که عدالت جهانی اغلب با مسئله مسئولیت جمعی در برابر مسئولیت فردی روبه‌روست. برای مثال، بررسی این موضوع و سؤال اخلاقی که تمام اعضای یک جامعه یا دولت باید به‌خاطر اقدامات رهبران‌شان مسئول شناخته شوند، یا فقط افراد خاصی باید پاسخ‌گو باشند، می‌تواند به بحث‌های پیچیده‌ای درباره عدالت و انصاف منجر شود. از این طریق، اجرای عدالت جهانی ممکن است به بی‌ثباتی سیاسی یا درگیری‌های بیشتر نیز منجر شود. برای مثال، محاکمه رهبران یک کشور ممکن است به بحران سیاسی یا جنگ داخلی بینجامد. این موضوع باعث می‌شود که مصالحه میان عدالت و صلح به چالشی اخلاقی در میان دولت‌ها تبدیل شود (Rawls, 1971: 53).

در نهایت، اجرای عدالت جهانی با چالش‌های عملی و اخلاقی متعددی روبه‌روست که ناشی از تفاوت‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی میان جوامع هستند. از یک سو، ایجاد نهادهای بی‌طرف و مؤثر برای اجرای عدالت جهانی نیازمند همکاری بین‌المللی و منابع چشمگیر از سوی بازیگران بین‌المللی است. از سوی دیگر، تعریف عدالت جهانی و تعادل میان احترام به تفاوت‌های فرهنگی و اجرای استانداردهای جهانی، چالش‌های اخلاقی پیچیده‌ای را ایجاد می‌کند. در نتیجه برای غلبه بر این چالش‌ها، به گفت‌وگوی بین‌المللی، همکاری و انعطاف‌پذیری بین دولت‌ها و رویکرد آن‌ها نیاز است. بر این اساس، با توجه به واقعیت کنونی نظام بین‌الملل، شرایط اجتماعی و فرهنگی جهان امروز، آماده ایجاد سیستم عادلانه جهانی و پذیرش ریسک برقراری این سیستم نیست؛ چراکه مواجهه با چالش‌های برآمده از آن، ممکن است باعث آسیب بیشتر نظام بین‌الملل شود.

نتیجه‌گیری

نقد اساسی برخی از منتقدان به ایده دولت جهانی این است که در مختصات فلسفی، مفهومی و نظری مطرح‌شد، چشم‌اندازی از شکل‌گیری یا عدم شکل‌گیری آن و اینکه آیا دولت‌های ملی می‌توانند در بستری جهانی، از وضع موجود گذر کنند، پذیرای اقتداری برتر از خود باشند و خود را به‌مثابه شهروند بشناسند، وجود ندارد. در نتیجه دولت جهانی نمی‌تواند همچون یک اتوپیا باشد. آنچه اهمیت دارد این است که اصلاح و بهبود ساختارها و هدایت آن‌ها به‌سمت نظم و قانون صورت گیرد تا بتوانند درصدی از بحران دولت‌های ملی را کاهش دهند.

یافته‌های تحلیلی مقاله نشان می‌دهد که ایده دولت جهانی در سه سطح اساسی با چالش‌های جدی مواجه است. در سطح فلسفی، این ایده بر تبیینی غایت‌گرایانه و تکاملی استوار است که فرض می‌گیرد نظام بین‌الملل به‌سوی وحدت سیاسی نهایی حرکت می‌کند؛ فرضی که با واقعیت تکثر پایداری قدرت، فرهنگ و هویت در سطح جهانی سازگار نیست. در سطح مفهومی، ابهام در نسبت میان حاکمیت، مشروعیت و مرجع اعمال قدرت جهانی، انسجام درونی نظریه‌های دولت جهانی را تضعیف می‌کند. در نهایت، در سطح هنجاری، نظریه‌های دولت جهانی در پاسخ‌گویی به الزامات عدالت جهانی، از جمله توزیع عادلانه قدرت، نمایندگی مشروع و احترام به تکثر سیاسی و فرهنگی، با ناسازگاری‌های بنیادین مواجه‌اند. بر این اساس، پاسخ به پرسش اصلی پژوهش آن است که بر مبنای معیارهای نظری عدالت جهانی، ایده دولت جهانی فاقد انسجام هنجاری و کارکردی لازم برای تحقق به‌عنوان یک نظم سیاسی عادلانه در سطح جهانی است. نقدهای صورت‌گرفته نشان می‌دهد که تمرکز قدرت در یک مرجع جهانی، نه تنها

تضمینی برای تحقق عدالت جهانی فراهم نمی‌آورد، بلکه می‌تواند به بازتولید نابرابری‌ها و اشکال جدیدی از سلطه در نظام بین‌الملل بینجامد. در مقابل، یافته‌های مقاله حاکی از آن است که الگوهای حکمرانی جهانی، به‌عنوان بدیلی غیرمتمرکز و چندسطحی، ظرفیت بیشتری برای پاسخ‌گویی به چالش‌های عدالت جهانی دارند. حکمرانی جهانی، بدون ادعای استقرار یک دولت واحد جهانی، امکان هماهنگی نهادی، پاسخ‌گویی محدود اما واقعی، و مدیریت مسائل فرامرزی را در چارچوب حفظ حاکمیت دولت‌ها و احترام به تکثر فراهم می‌سازد.

برآیند تحلیل‌های نظری و شواهد تجربی این پژوهش نشان می‌دهد که ایده دولت جهانی، در وضعیت کنونی نظام بین‌الملل، نه تنها با محدودیت‌های اجرایی و نهادی مواجه است، بلکه از منظر عدالت جهانی نیز با چالش‌های هنجاری بنیادین روبه‌روست. تمرکز قدرت در سطح جهانی، بدون تضمین سازوکارهای پاسخگویی و مشارکت دموکراتیک، خطر بازتولید سلطه و نابرابری‌های ساختاری را تشدید می‌کند. این رو، این مقاله بر آن است که به جای پیگیری الگوی دولت جهانی متمرکز، باید به سوی اشکال چندسطحی و غیرمتمرکز حکمرانی جهانی حرکت کرد؛ اشکالی که بر تقویت نهادهای منطقه‌ای، شبکه‌های مدنی فراملی و پاسخگویی نهادهای بین‌المللی تأکید دارند. در سطح هنجاری، عدالت جهانی مستلزم بازتعریف مشروعیت سیاسی فراملی بر اساس مشارکت، شفافیت و مسئولیت‌پذیری ساختاری است و در سطح عمل‌گرایانه، این امر تنها از مسیر اصلاح تدریجی نهادهای موجود و تقویت ظرفیت‌های دموکراتیک در سطوح مختلف حکمرانی قابل تحقق خواهد بود.

درحالی‌که ایده دولت جهانی و عدالت جهانی ممکن است ایده‌ای مثبت به‌نظر برسد، انتقادات زیادی نسبت به آن وجود دارد که عمدتاً حول محور حفظ

حاکمیت ملی، جلوگیری از تمرکز قدرت، احترام به تفاوت‌های فرهنگی و تاریخی و چالش‌های عملی در اجرای عدالت جهانی متمرکز است. برای تحقق چنین ایده‌ای، نیاز به ایجاد سازوکارهایی است که بتواند این نگرانی‌ها را برطرف کند و تعادلی میان عدالت جهانی و احترام به تنوع و خودمختاری ملی ایجاد کند. به علاوه، ایجاد نهادهای بی‌طرف و مؤثر برای اجرای عدالت جهانی نیازمند همکاری بین‌المللی و منابع چشمگیر از سوی بازیگران بین‌المللی است. همچنین تعریف عدالت جهانی و تعادل میان احترام به تفاوت‌های فرهنگی و اجرای استانداردهای جهانی، چالش‌های اخلاقی پیچیده‌ای را ایجاد می‌کند. حال برای رفع این چالش‌ها، به گفت‌وگوی بین‌المللی، همکاری و انعطاف‌پذیری بین دولت‌ها و رویکرد آن‌ها نیاز است. با وجود این، واقعیت کنونی نظام بین‌الملل نشان می‌دهد که شرایط اجتماعی و فرهنگی جهان امروز، آماده برقراری سیستم عادلانه جهانی نیست.

در نهایت، این پژوهش با وجود تمرکز بر نقد نظری ایده دولت جهانی، محدود به تحلیل مفهومی بوده و به بررسی تجربی کارکرد نهادهای مشخص جهانی نپرداخته است. پژوهش‌های آینده می‌توانند با تمرکز بر مطالعه موردی نهادهای بین‌المللی یا توسعه نظریه‌های عدالت جهانی غیرمرکز محور، مسیرهای بدیل تحقق عدالت در نظم جهانی را با دقت بیشتری بررسی کنند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Ali Esmaili
Ardakani

 <https://orcid.org/0000-0001-8032-7609>

Mahsa Dini

 <https://orcid.org/0009-0004-2879-5084>

منابع

- لاک، جان (۱۳۹۴). *رساله‌ای درباره حکومت*، ترجمه حمید عضدانلو. تهران: انتشارات نی.
- مورگنتاو، هانس جی. (۱۳۹۷). *سیاست میان ملت‌ها*، ترجمه حمیرا مشیرزاده، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه.
- ونت، الکساندر (۱۳۸۴). *نظریه اجتماعی سیاست بین الملل*، ترجمه حمیرا مشیرزاده، انتشارات دفتر مطالعات وزارت امور خارجه
- ونت، الکساندر (۱۴۰۰). *چرا دولت جهانی اجتناب‌ناپذیر است؟* ترجمه حسین سلیمی، تهران: انتشارات علمی.
- کار، ادوارد هالت (۱۴۰۰). *بحران بیست‌ساله ۳۹-۱۹۱۹: درآمدی بر مطالعه روابط بین‌الملل*، ترجمه وحید بزرگی، تهران: انتشارات قومس.
- پاسپرس، کارل (۱۳۷۳). *آغاز و انجام تاریخ*، ترجمه محمد حسن لطفی، نشر خوارزمی.
- پاسپرس، کارل (۱۴۰۰). *درآمدی بر صلح جاودان کانت*، ترجمه مهدی خلجی، تهران: انتشارات بنیاد تسلیمی

References

- Beitz, C. R. (1999). *Political Theory and International Relations*. Princeton University Press.
- Bellamy, R., & Lacey, J. (2018). Balancing the rights and duties of European and national citizens: a demoicratic approach. *Journal of European Public Policy*, 25(10), 1403–1421.

- Chimni, B. S. (2004) International Institutions Today: An Imperial Global State in the Making, *European Journal of International Law*, Volume 15, Issue 1, 1–37,
- De Gruyter, W. (2020). *Cosmopolitanism: The Idea of Global Justice, Past and Present*, 11-13. doi.org.
- Delanty, G. (2006). *The Cosmopolitan Imagination: Critical Cosmopolitanism and Social Theory. The British Journal of Sociology*, 57(1), 25-47.
- Dufek, P. (2013). *Why Strong Moral Cosmopolitanism Requires a World-State*. *International Theory*, 5(2), 177-212.
- Erman, E. (2019). *Does Global Democracy Require a World State? Philosophical Papers*, 48(1), 123-153.
- Flikschuh, K. (2017). *What is Orientation in Global Thinking? A Kantian Inquiry*. Cambridge University Press.
- Habermas, J. (2018). *The Post National Constellation: Political Essays*. John Wiley & Sons.
- Held, D. (2013). *Global Covenant: The Social Democratic Alternative to the Washington Consensus*. John Wiley & Sons.
- Kleingeld, P. (2011). *Kant and Cosmopolitanism: The Philosophical Ideal of World Citizenship*. Cambridge University Press.
- Linklater, A. (1998). *Cosmopolitan Citizenship. Citizenship Studies*, 2(1), 23-41.
- Locke, J. (1967). *Two Treatises of Government*. Cambridge University Press.

Nussbaum, M. C. (2011). *Creating Capabilities: The Human Development Approach*. Harvard University Press.

Pangle, T. L., & Ahrens Dorf, P. J. (1999). *Justice Among Nations: On the Moral Basis of Power and Peace*. University Press of Kansas.

Rawls, J. (1971). *An Egalitarian Theory of Justice*. *Philosophical Ethics: An Introduction to Moral Philosophy*, 365-370.

Valdez, I. (2019). *Transnational Cosmopolitanism: Kant, Du Bois, and Justice as a Political Craft*. Cambridge University Press.

Young Im. Responsibility and Global Justice: A Social Connection Model. *Social Philosophy and Policy*. 2006;23(1):102-130.

Translated References into English

Carr, E. H. (2021). *The twenty years' crisis, 1919-1939: An introduction to the study of international relations* (V. Bozorgi, Trans.). Tehran: Qoms Publishing. [In Persian]

Jaspers, K. (1994). *The origin and goal of history* (M. H. Lotfi, Trans.). Tehran: Kharazmi Publishing. [In Persian]

Jaspers, K. (2021). *An introduction to Kant's perpetual peace* (M. Khalaji, Trans.). Tehran: Taslimi Foundation Publishing. [In Persian]

Locke, J. (2015). *A treatise of government* (H. Azodanloo, Trans.). Tehran: Ney Publishing. [In Persian]

- Morgenthau, H. J. (2018). *Politics among nations* (H. Moshirzadeh, Trans.). Tehran: Ministry of Foreign Affairs Publishing. [In Persian]
- Wendt, A. (2005). *Social theory of international politics* (H. Moshirzadeh, Trans.). Tehran: Institute for Political and International Studies. [In Persian]
- Wendt, A. (2021). *Why a world state is inevitable?* (H. Salimi, Trans.). Tehran: Elmi Publishing. [In Persian]
- Jaspers, K. (1994). *The origin and goal of history* (M. H. Lotfi, Trans.). Tehran: Kharazmi Publishing. [In Persian]
- Jaspers, K. (2021). *An introduction to Kant's perpetual peace* (M. Khalaji, Trans.). Tehran: Taslimi Foundation Publishing. [In Persian]
- Locke, J. (2015). *A treatise of government* (H. Azodanloo, Trans.). Tehran: Ney Publishing. [In Persian]
- Morgenthau, H. J. (2018). *Politics among nations* (H. Moshirzadeh, Trans.). Tehran: Ministry of Foreign Affairs Publishing. [In Persian]
- Carr, E. H. (2021). *The twenty years' crisis, 1919-1939: An introduction to the study of international relations* (V. Bozorgi, Trans.). Tehran: Qoms Publishing. [In Persian]
- Wendt, A. (2005). *Social theory of international politics* (H. Moshirzadeh, Trans.). Tehran: Institute for Political and International Studies. [In Persian]

Wendt, A. (2021). *Why a world state is inevitable?* (H. Salimi, Trans.). Tehran: Elmi Publishing. [In Persian]

استناد به این مقاله: اسمعیلی اردکانی، علی و دینی، مهسا . (۱۴۰۵). نقد بنیان‌های فلسفی، مفهومی و نظری ایده دولت جهانی با اتکا به عدالت جهانی. دولت‌پژوهی، ۱۲(۴۵)، ۳۰۷ - ۳۵۶. doi:

10.22054/tssq.2026.84836.1639

The State Studies Quarterly is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License